SLEZSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKO - PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Institut tvůrčí fotografie

MILAN KNÍŽE

Němečtí fotografové v předválečném Československu

OPAVA, září 1998

SLEZSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKO - PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Institut tvůrčí fotografie

MILAN KNÍŽE

Němečtí fotografové v předválečném Československu

Magisterská diplomová práce

Obor: tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: PhDr. Doc. Vladimír BIRGUS
Oponent: Odb. as. Mgr. Aleš KUNEŠ

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedené literatury.

.....

OPAVA, září 1998

Obsah:

1.	Úvod	str. 4
2.	Zakladatelé	str. 5
3.	V Čechách mezi dvěma světovými válkami	str. 9
4.	Profesionálové versus amatéři	str. 11
5.	Meziválečná fotografie v ČSR	str. 13
6.	Německá amatérská fotografie v českých zemích - organizace a struktura	str. 14
7.	Tiskové a informační materiály D.L.V.	str. 15
8.	Estetika meziválečné fotografie v českých zemích a její projevy v práci německých fotografů	str. 17
9.	Osobnosti německé fotografie v meziválečné ČSR	str. 21
10.	Klub der Amateurfotografen in Budweis (Klub amatérských fotografů v Českých Budějovicích)	str. 31
11.	Závěr	str. 44
12.	Příloha	str. 45
13.	Obrazová příloha	str. 48
14.	Odkazy	str. 74
15.	Seznam literatury	str. 75

1.ÚVOD

O německé fotografii v českých zemích na Moravě a ve Slezsku je známo velice málo skutečností. Systematicky a úplně nebyla dosud, pokud je mi známo, problematika německých fotografů v Čechách mezi dvěma světovými válkami ještě nikým zpracována. V dostupné literatuře se objevují pouze střípky informací tvořící velice děravou mozaiku.

Na samém počátku práce na tématu jsem byl pln optimismu a přesvědčení, že se mi podaří chybějící části najít a "mozaiku" doplnit v obraz schopný celistvé výpovědi.

Nyní stojím před zhodnocením více jak roční práce a zjišťuji, že není v mých silách dosáhnout kýženého výsledku. Od počátku sledovaného historického období, tj. konce 1. světové války uplynulo osmdesát let, což je doba delší nežli jeden lidský život. Na konci mnou sledovaného období se Evropou přehnala zničující 2. světová válka, v níž vzaly za své mnohé historicky cenné doklady o činnosti protagonistů tehdejší fotografie a navíc je zde zcela specifický úkaz - již od doby rakousko - uherské monarchie nebyli Němci v českých zemích příliš oblíbeni a o schraňování dokladů jejich činnosti nebyl z české strany valný zájem. Také poválečná historie, podřízená komunistické ideologii neměla zájem na zachování reálií týkajících se demokratické předválečné první republiky a tedy i Němců v ní žijících.

Z těchto důvodů všechny mnou navštívené archivy a muzea, tito "němí" svědkové minulosti, promlouvají velice neochotně. K důkladnému probádání různých regionálních archivů, které jediné by byly schopny vydat "zapomenuté," dosud nezpracované informace, by bylo zapotřebí několikaleté soustavné a systematické badatelské práce.

Přes to vše si myslím, že se mi podařilo několik "chybějících střípků" najít a tím výše zmiňovanou mozaiku poněkud doplnit.

2. ZAKLADATELÉ

V devatenáctém a na začátku dvacátého století nebylo valných rozdílů mezi fotografy českého a německého původu žijícími na území historického království Českého. Jejich příslušnost k určité národnosti byla často výsledkem souhry náhod. Všichni byli více či méně kosmopolitní, vzdělání a odborné zkušenosti získávali většinou v Německu, Rakousku, ve Francii, ale i v Americe. Z těchto důvodů zde měla fotografie od svého vynálezu až do konce devatenáctého století spíše provinční charakter a pouze přejímala podněty a kopírovala vzory ze zahraničí. To samo o sobě však nevylučuje skutečnost, že již v této době se zde vyskytlo několik velkých osobností, které lze považovat za zakladatele fotografické tradice na českém území.

Wilhelm (Vilém) HORN

Patří k nejvýznamnějším osobnostem a průkopníkům fotografie na území Čech. Jeho význam byl ve své době celoevropský. Narodil se 10.4. 1809 v České Lípě. Studoval ve Vídni, později pracoval v Brně jako zaměstnanec stavebního úřadu. Ve čtyřicátých letech experimentoval spolu s Ferdinandem Hesslerem a Ludwigem Redtenbacherem s daguerrotypií. Již v roce 1841 otevřel v Praze první daguerrotypický ateliér. Věnoval se hlavně fotografování portrétů a lze jej považovat za zakladatele tradice portrétní fotografie na českém území. Jedním z dalších Hornových příspěvků do historie fotografie je vydávání prvního specializovaného fotografického časopisu s názvem *Photographisches Journal*, který vycházel v Lipsku v němčině od roku 1854. Mimo to Horn vyvíjel rozsáhlou obchodní činnost a jeho sklady s fotografickými potřebami byly v mnoha evropských centrech. V roce 1863 získal povolení k provozování fotografické živnosti po celých Čechách. Roku 1865 zanechává vydávání časopisu i obchodní činnosti a vrací se do rodné České Lípy, kde až do své smrti 15.10. 1891 dělá portrétní vizitky a dokumentuje události ve městě.

Franz (František) FRIDRICII

Vedle Horna byl nejznámějším fotografem devatenáctého století. Narodil se 21.5. 1829 v Mělníce. Původem i vzděláním byl opět dvojjazyčný. Po nedokončených právnických studiích hodně cestoval a na svých cestách po Evropě se seznámil s fotografií. V roce 1856 získal v Praze oprávnění k daguerrotypické činnosti. Později opět hodně cestoval, dostal se přes Londýn až do USA. Na cestách získal další fotografické zkušenosti a kontakty. Do Prahy se vrátil v roce 1862 a zahájil zde fotografickou činnost. Věnoval se portrétní fotografii

a fotografii místopisné. Jestliže lze Horna považovat za zakladatele portrétní tradice, Fridrich je spolu s Eckertem, o němž se zmíním vzápětí, zakladatelem fotografie krajinářské. Stejně jako Horn vyvíjel i Fridrich bohatou obchodní činnost. Jeho obchodní zástupci byli roztroušeni doslova po celém světě. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se Fridrich stává vrcholným představitelem vizitkové fotografie v Čechách. Umírá 23.3. 1892 v Praze.

Heinrich (Jindřich) ECKERT

Narozen 22.4. 1833 v Praze. Pocházel z německých rodičů, ale hlásil se k českému hnutí. Fotografovat začínal jako amatér. 15.7. 1863 otevírá v Praze portrétní ateliér, který se později stal tak vyhlášeným, že byl vyhledáván známými osobnostmi, aristokracií a zahraničními hosty. Eckert se také věnoval tvorbě alegorických kompozic a od sedmdesátých let intenzivně fotografoval pamětihodnosti. Na přelomu století vydává jako první v Čechách knižní publikace s pražskou tématikou. Zajímavé jsou také jeho pokusy s Rentgenovým zářením. Zemřel 28.2.1905 v Praze.

Johann (Jan) LANGHANS

Je dalším z řady kosmopolitních fotografů z doby, kdy česká a německá fotografie na území českých zemí "táhly za jeden provaz". Narodil se roku 1851 v Nových Dvorech u Kutné Hory. Byl ovlivněn oběma nacionálními skupinami. Vystudoval chemii v Praze a první fotografický ateliér otevřel v roce 1876 v Jindřichově Hradci. Již v roce 1880 mu byla povolena fotografická činnost v Praze a od devadesátých let patřil jeho ateliér k jednomu z nejvyhledávanějších. Pobočky měl v Mariánských Lázních, Hradci Králové a Plzni (kde se také vyučil F. Fridrich). Langhans umírá v roce 1919 v Praze.

Carl (Karel) PIETZNER

Narozen 1853 Wriezen n. Odrou. Fotografickou praxi získal v řadě ateliérů v Berlíně, Petrohradu a Moskvě. Od roku 1877 vlastní ateliér v Teplicích. Pietzner patřil také k nejznámějším fotografům a vlastnil nejrozsáhlejší síť portrétních ateliérů ve své době. Kolem roku 1900 má filiálky v Karlových Varech, Brně, Vídni, Františkových Lázních, Chebu, Chomutově, Mostě, Olomouci, Ostravě, Salcburku, Děčíně, Ústí n. Labem, Berlíně a Budapešti. Od roku 1893 má titul dvorního fotografa. Zajímavé je, že v jeho vídeňském

ateliéru se pravděpodobně také učil F. Fiedler. Obchodní neúspěchy po první světové válce Pietzner neunesl a 26.11.1927 spáchal ve Vídni sebevraždu.

Moritz KLEMPFNER

Data narození a úmrtí nejsou známa. Tento autor je výjimečný tím, že jako jeden z mála ve své době zkoumal možnosti fotografických vyjadřovacích prostředků a uměleckou stránku tvorby. Dokladem jsou jeho zachované parodie na Makartovy "Čtyři denní doby," doplněné německými básněmi.

Několik výše jmenovaných osobností patří k nejznámějším z těch, kteří stáli u zrodu fotografie v českých zemích. Pochopitelně nebyli sami, lze nalézt zmínky o celé řadě dalších fotografů pracujících v jednotlivých regionech jako například:

Helm AMAND, teplický fotograf (narozen 1831), který byl v době vizitkové fotografie vedle F. Fridricha jedním z nejvýznačnějších představitelů místopisné fotografie v Čechách.

Otto BIELFELDT (narozen 1824) autor prvních dochovaných fotografií Plzně.

Josef BÖTTINGER (1839 - 1914), působil, jako vedoucí jednoho z ateliérů F.Fridricha,v Plzni a také fotografoval proměny tohoto města.

Na severu Čech působilo hned několik fotografů, kteří neupadli v zapomnění.

W.F. JANTSCH, autor místopisných fotografií, provozoval kolem roku 1870 ateliér v Liberci.

Anton SCHRAUBER měl od roku 1857 do konce století ateliéry ve Varnsdorfu a v Rumburku.

Adolf THIELE, předchůdce C. Pietznera, působil v Teplicích jako portrétní fotograf a od roku 1865 jako dvorní fotograf knížete Gunthera Schwarzburg-Sonderhausena. Jeho pobočky byly v Ústí n. Labem a v Žatci. Od roku 1867 pokračuje v rodinné tradici jeho syn

Hugo THIELE.

Ignác KRANZFELDER, fotograf v Klatovech a Domažlicích se zabýval místopisnou dokumentací na jihu Čech - fotografoval stavbu železnice z Plzně do Železné Rudy.

Josef Ignác SCHÄCHTL (1840 - 1911), kočovný fotograf německého původu, který se usadil v Táboře kde založil do dnešních dnů trvající tradici české fotografické rodiny Šechtlů.

Josef Seidl (1859 - 1935) pracoval v Českém Krumlově, více pozornosti mu budu věnovat v dalším textu.

Adolf SCHWÖDER (narozen 1811) na Moravě pracující první portrétní fotograf usedlý v Brně.

Josef KUNZFELD (narozen 1842) fotografoval v letech 1870 - 1900 proměny města Brna

Wilhelm SONNTAG(1829 - 1891),berlínský rodák, který se oženil do Uherského Hradiště a stal se jedním z nejvýznamnějších fotografů vizitkové éry na Moravě.

Pozn.: neuvedená data narození a úmrtí u některých z jmenovaných autorů znamenají, že jsou tato neznámá.

Je zcela pochopitelné, že v této době, kdy se z fotografování stal poměrně lukrativní obchod (od r. 1859 se z Francie šíří Disdériho patent - vizitkománie), bychom našli celou řadu dalších, dnes již pozapomenutých jmen. Vždyť téměř v každém větším městě bylo fotografů hned několik. Na poměru českých a německých obyvatel jednotlivých měst pak záviselo, byli-li tito fotografové českého nebo německého původu. Doklady o tom lze i dnes nalézt v dochovaných starých rodinných fotografických albech.

3. V ČECHÁCH MEZI DVĚMA SVĚTOVÝMI VÁLKAMI

Jaká to vlastně byla doba? Podpisem příměří v Compiegne končí první světová válka. Postupně se rozpadá rakousko-uherská monarchie a vrcholí snahy Čechů usilujících o vytvoření samostatného státu. Podařilo se, 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika. Později bylo k českým zemím přičleněno také Slovensko s Podkarpatskou Rusí. V čele tzv. První republiky stanul prezident T.G. Masaryk. Hlavně jeho přičiněním se První ČSR vydala po vzoru západních parlamentárních demokracií na cestu demokratického vývoje.

Mladý stát se hned na počátku potýkal se značnými problémy - především proto, že na jeho území žili i příslušníci jiných národností. Téměř třetinu obyvatel tvořili Němci, kteří patřili až do rozpadu Rakousko-Uherska k vládnoucímu národu. Nyní se dostali do druhořadého postavení, s nímž nebyli z pochopitelných důvodů spokojeni. Svoji nelibost dávali najevo bojkotováním četných opatření vlády.

Po překonání poválečných problémů nastává v polovině dvacátých let dynamický hospodářský vzestup. ČSR se dostává mezi vedoucí průmyslově vyspělé země, odmítavé chování Němců postupně slábne, němečtí podnikatelé a průmyslníci se významnou měrou podílejí na ekonomickém úspěchu počátků První republiky.

Pro kulturní život byla v této době mimořádně důležitá zcela specifická symbióza českých, německých a židovských uměleckých vrstev, přetrvávající z doby před první světovou válkou, kdy v mnohonárodnostní habsburské monarchii vnímalo mnoho lidí celé její velké území jako svoji vlast. V důsledku toho zde došlo k vytvoření jedinečné "středoevropské kultury." Umělci udržovali vzájemné kontakty a debatovali o své tvůrčí činnosti. Společně vstřebávali vlivy na přelomu století se rodících nových uměleckých směrů a vše se zdálo být v naprostém pořádku.

Stav česko-německo-židovské společnosti se pochopitelně odrážel i ve fotografii. Zhruba do devadesátých let 19. století se česká a německé fotografie držely jedné vývojové linie. S postupujícím procesem sebeuvědomování české společnosti však začalo docházet ke stále častějším snahám o vytvoření ryze českých děl ve všech oblastech umění. Ruku v ruce s tímto procesem postupovala i diferenciace ve fotografii. Projevilo se to hlavně v oblasti stále sílícího amatérského fotografického hnutí. Profesionální fotografie zůstala tímto procesem ze zcela pragmatických důvodů téměř nedotčena.

První republice však štěstěna nepřála dlouhého trvání. Celkový vývoj byl komplikován různými politickými aférami, nezaměstnaností a chudobou v době celosvětově nastupující hospodářské krize. Na vyřešení všech problémů neměla první ČSR dostatek času a tak mohlo dojít k tomu, že například neřešení otázky národnostních menšin se nakonec stalo pro nacionálně socialistické Německo záminkou k jejímu zničení.

Začátek druhé světové války a vznik Protektorátu Čechy a Morava (16.3. 1939) přinesl definitivní konec jedinečné umělecké symbiózy Čechů, Němců a Židů žijících na území první Československé republiky.

4. PROFESIONÁLOVÉ VERSUS AMATÉŘI

Na přelomu století se začíná nebývalým způsobem etablovat také fotografie amatérská. Přispěl k tomu hlavně vzmáhající se fotoprůmysl, který zavedením tzv. suchých desek v roce 1871 celý fotografický proces značně zjednodušil. I fotoaparáty již byly jednoduše ovladatelné, distribuce suchých desek a o něco později i filmů, kopírovacích papírů a pomůcek pro chemické zpracování byla stále dokonalejší. Rozvíjela se i síť služeb, které umožňovaly svěřit naexponovaný film fotografickým ateliérům nebo drogistům a vyzvednout si hotové pozitivy.

Také v Čechách, stejně jako jinde ve světě, nastává ve fotografii zásadní zlom. Proti její živnostenské podobě urputně se držící zavedených postupů a tradic (K. Teige soudí v Bloku II, 1948,č.6, že na přelomu 19. a 20. století "... komerční fotografie se stala duchaprázdným provozem bez jakéhokoliv kulturního významu.") se staví stále sílící amatérské hnutí, jež chce najednou povznést fotografii k výšinám umění. Co bylo příčinou? Amatéři nemají na rozdíl od řemeslníků a živnostníků zájem o její komerční využití. Většinou jsou to dobře situovaní měšťané či příslušníci inteligence. Mechanický charakter fotografického procesu umožňoval těmto "bezrukým Rafaelům" bez výrazného talentu a odborné průpravy uspokojovat nenaplněnou tvůrčí ctižádost anebo se jen dobře společensky bavit.

Profesionálním fotografům se však vzniklá situace vůbec nelíbila. Jak to vlastně vypadalo v této době s fotografií z právního hlediska? V českých zemích byla fotografická živnost deklarována jako svobodná ministerským nařízením z roku 1864. Majitelé fotoateliérů se cítili ohroženi a zakládali si různé spolky, které měly ochraňovat jejich zájmy. Tak si například roce 1882 čeští profesionální fotografové založili *Český fotografický spolek* .**1**

V roce 1911 došlo k částečnému úspěchu v úsilí o zřemeslnění fotografické živnosti zavedením profesních podmínek v portrétním oboru. Na to reagovali profesionálové a např. v Brně byl v listopadu téhož roku schválen statut organizace *Photographen - Genossenschaft für den Sprengel des Handels und Gewerbekammer in Brün* (Společenstvo fotografů pro obvod Obchodní komory v Brně) jehož starostou byl v letech 1912-18 Rudolf Sandalo. **2**

Celý obor fotografický, tudíž i fotografie krajinářská, byl zřemeslněn roku 1926 (s platností od1. července)."... to znamená, že živnost fotografickou smí prováděti jen řádně vyučený fotograf, který skládá také po určitých letech jako pomocník zkoušku mistrovskou. Nesmí se tudíž nikdo z fotografů amatérů zabývati fotografií a zejména portrétováním za úplatu a snažiti se, aby z této práce měl třeba občasný zisk. Mohl by být pro tuto činnost ze zákona stíhán". **3**

Profesionální fotografové neviděli "nekalou" konkurenci jen v řadách amatérů. Trnem v oku jim byly i aktivity drogistů a obchodníků s fotopotřebami, kteří začínali profitovat ze služeb poskytovaných amatérům (vyvolávání filmů, zvětšování fotografií atp.).

Vzájemné vztahy profesionálů a amatérů nebyly opravdu v této době z nejlepších. "lítý" boj o zřemeslnění fotografie se pochopitelně nemohl vyhnout ani německým fotografům žijícím

v Čechách. Dokladem jsou texty na stránkách německého fotografického tisku " ani zákon z 1. července 1926 nepřinesl jednoznačnou regulaci. Změnu přinesly až následující roky a 22. března 1934 vydal Živnostenský výbor obchodní a živnostenské komory v Liberci rozhodnutí přiznat obchodníkům s fotopotřebami omezené právo vyvolávat a kopírovat, ne však zvětšovat, amatérské snímky. Tuto činnost však smějí vykonávat pouze profesionální fotografové pracující v obchodě". **4**

O tom, že "slovo zákona" braly vážně i německé fotokluby svědčí také text "... někteří amatéři využívají fotografii jako zdroj vedlejších příjmů. To rozčiluje nejen profesionály, ale i amatérské kluby a spolky. Pokud bude některému ze členů tato činnost prokázána, bude provinilec vyloučen." **5**

5. MEZIVÁLEČNÁ FOTOGRAFIE V ČSR

Počátek nezávislého Československa silně narušil přirozenou vývojovou kontinuitu. V mladém státě sílí odpor ke všemu, co připomínalo "nenáviděnou habsburskou monarchii." Jsou posilovány české pozice vůči německé menšině. Tato situace se odrazila i ve vývoji fotografie a dosud společné cesty českých a německých fotografů se začínají rozcházet.

Stylově lze meziválečnou fotografii v Čechách rozdělit do tří směrů: tradičního piktorialismu, růžičkovského piktorialismu (purismu) a progresivního modernismu. Na konci dvacátých let se již silně projevil vliv nové věcnosti (Neue Sachlichkeit) a konstruktivismu, který poznamenal určující část fotografické tvorby. Abstrahující tendence ve fotografii se projevily v dílech nejvýznamnějších představitelů naší fotografické avantgardy Jaroslava Rösslera a Jaromíra Funka již ve dvacátých letech. Poněkud později u nás na několik fotografů zapůsobil i surrealismus.**6**

Boj proti piktorialismu ve spojení s rozvojem purismu je v Čechách jedinečný svou časností, masovostí a důsledností. Stejně rychlý je na přelomu 20. a 30. let i zájem o funkcionalismus, surrealismus, sociální fotografii a momentní fotografii ilustračního charakteru určenou pro obrázkové časopisy. Ve třicátých letech se potom fotografie v českých zemích podílí také na levicovém avantgardním hnutí.

Nemalou zásluhu na tomto rychlém vývoji mělo nepochybně vydávání periodik Devětsilu (ReD, Život II aj.), kde byly velice záhy publikovány práce představitelů nových směrů ve fotografii Man Raye, Lászlo Moholy-Nagye, Alexandra Rodčenka a dalších. Také Stuttgartská výstava *Film und Foto* (Film a fotografie) v roce 1929, na níž se spojili pokrokoví fotografové, filmaři, žurnalisté i experimentátoři z Východu i Západu, aby společně manifestovali nový pohled na život, a knihy, vzorové ukázky nových fotografických idejí, *Es kommt der neue Fotograf* (Přichází nový fotograf) od Wernera Gräfa, *Die Welt ist schön* (Svět je krásný) od Alberta Rengera-Patzsche a *Photo-Auge* (Foto-oko) od Franze Roha a Jana Tschicholda, znamenaly pro avantgardní fotografii velký přínos. Díky pokračujícímu technickému pokroku (1925 začátek výroby kinofilmových přístrojů Leica) začíná také éra fotografické momentky.

Nositelem pokroku ve fotografii se již neoddiskutovatelně stalo amatérské hnutí. Zásadní vliv na pojetí amatérské fotografie jako koncepčního modelu umělecké tvorby měly v našich zemích proslulé výstavy pořádané ředitelem hamburské Kunsthalle Alfredem Lichtwarkem. Tyto výstavy, uskutečňované od roku 1893, byly věnovány amatérské fotografii s mezinárodním zastoupením autorů. Na této platformě byly poprvé rozvířeny debaty o vztazích umění a fotografie, které vedly k ustavení *Gesellschaft für Förderung der Amateur-Photographie* (Společnosti pro zvelebení amatérské fotografie).7 A.Lichtwark zhodnotil tuto diskusi v knize *Die Bedeutung der Amateurphotographie* (Význam amatérské fotografie) z roku 1894.

6. NĚMECKÁ AMATÉRSKÁ FOTOGRAFIE V ČESKÝCH ZEMÍCH - ORGANIZACE A STRUKTURA

Doba na přelomu století přála spolkovému životu. Není proto divu, že záhy dochází i k sdružování lidí se zájmem o fotografii. Zde tedy leží základ amatérských fotografických spolků. Jak uvádí Pavel Scheufler ve svém příspěvku "Začátky moderní fotografie v českých zemích" **8** -"... Tradice organizované zájmové fotografie v českých zemích začíná oficiálně asi padesát let po vynálezu daguerrotypie, když byl v roce 1889 v Praze založen Klub fotografů amatérů. Od roku 1902 bylo k němu připojeno slovo "český," protože v roce 1896 byl založen Klub německy mluvících fotografů v Praze.

Němečtí amatérští fotografové byli organizováni v místních spolcích většinou podle místa svého bydliště. Asi první německý spolek amatérských fotografů byl oficiálně založen 9.února 1892 v Teplicích a jmenoval se Klub amatérských fotografů. V roce 1918 byl přejmenován na Klub německých amatérských fotografů v Teplicích-Schönau a měl ve své době vedoucí postavení mezi německými fotografickými spolky v Čechách, mezi něž patřily jako čtyři nejstarší kluby a spolky Teplice-Schönau (zal. 1892), Liberec (zal. 1893), Praha (zal. 1896) a České Budějovice (zal. 1898). **9**

Klubové aktivity a velká členská základna vedly k tomu, že v roce 1920 vzniká z již existujících spolků Verband Deutscher Amateurphotographen-Vereine (V.D.A.V.) se sídlem v Liberci, později Teplice-Schönau. Zakládající schůze byla 10.-11.4.1920 v Litoměřicích. Tento svaz se však neudržel a v roce 1927 byl reorganizován. Jeho název byl změněn na Deutscher Lichtbildner - Verband in der Tschechoslowakischen Republik (D.L.V.), jehož sídlem se stal Nový Bor. Svaz sdružoval 16 spolků s 480 členy. Výstavy se konají každoročně s valnou hromadou: 1927 v Podmoklech, 1928 v Jablonci, 1929 v Brně, 1930 v Karlových Varech, 1931 v Trutnově, 1932 v Opavě, 1933 v Praze, 1934 v Českých Budějovicích. V roce 1932 má tento svaz již 48 spolků a asi 2000 členů. (uvádí to dlouholetý předseda D.L.V. Herman Wolf (Warnsdorf) v Lichtbildner - Kalender 1932, č.9, str. 52-55). V roce 1934 je v D.L.V. sdruženo klubů a spolků již 56 (viz. příloha- str. 45)

7. TISKOVÉ A INFORMAČNÍ MATERIÁLY D.L.V.

Německé fotografické svazy byly velice dobře organizovány. Dokladem toho jsou i stanovy D.L.V. v nichž se uvádí, že cílem svazu je především pořádání výstav fotografií, přednášek, fotokurzů, představování diasérií a putovních map (Wandermappen - Zirkel), zajišťování tiskových služeb a výroby informačních tiskových materiálů, vedení odborné knihovny, zakládání nových spolků a pomoc při nákupech fotovybavení. Pověstná německá důkladnost je zřejmá i z dalších kapitol stanov, které se zabývají způsobem jak do svazu vstoupit či z něj vystoupit, jak jsou delegováni a voleni zástupci jednotlivých klubů na každoročně konaných valných hromadách, jak je voleno předsednictvo, jakým způsobem se vede účetnictví, jak se platí příspěvky atd.

U tak rozsáhlé a organizované společnosti je pochopitelné, že potřebuje nějakým způsobem seznamovat se svojí činností a plány nejširší členskou základnu. K tomu sloužila vydávaná svazová periodika, jichž byla za dobu existence svazu celá řada. Podrobně se touto problematikou zabývala v příspěvku "Sudetoněmecká fotoscéna v zrcadle časopisů" Dr. Sigrid Canz (Stifter Jahrbuch, Neue Folge, Band 11, 1997). Jelikož se domnívám, že autorka zpracovala danou problematiku vyčerpávajícím způsobem (použila informací z knihy Koelzer,Walter.:Bibliographie der Photo- und Film- Zeitschriften 1840 - 1940. Düsseldorf, 1992), již jsem bohužel neměl k dispozici. Dovolím si proto na tomto místě použít informací získaných studiem její práce.

Na prvním místě je měsíčník *Sudetendeutscher Photograph* (obr. č. XVIII), oficiální orgán obchodní komory okrsku Reichenberg (Liberec) se sídlem v České Lípě, a Eger (Cheb) se sídlem v Chebu, stejně jako Říšského svazu německých fotografů v Československu (Reichsverband deutscher Photographen in der Tschechoslowakei) se sídlem v Mariánských Lázních. Jeho existence trvala pouhé dva roky (1928 - 1930). Časopis měl skromnou úpravu a koncentroval se hlavně na protokoly z hlavních shromáždění, na oficiální zprávy a na otázky živnostenské.

V roce 1931 vznikl nástupnický orgán *Der Deutsche Photograph* - odborný časopis pro všechny německé fotografy a fotografy specialisty - obchodníky v ČSR. Časopis vycházel jako čtrnáctideník a z nařízení Říšského svazu v České Lípě byl vydáván Johannem Künstnerem tamtéž. Časopis se udržel až do roku 1940. Hned na počátku vydávání dostal obrazovou přílohu, především portréty a krajiny piktorialistického charakteru, a přinášel kromě pravidelných informací o sdruženích rozmanité články o fotografickém obchodu a živnosti, o technice, o právních otázkách, ale i příspěvky a komentáře k problematice určitých fotografických témat.

V sídle Německého fotografického svazu, Novém Boru, vycházel v letech 1925 - 1939 jako jeho oficiální orgán - ilustrovaný časopis *Das Lichtbild* (Fotografie) (obr. č. XIX). Časopis vydával Josef Rimpler. Tento nejrozšířenější časopis byl liberálně - konzervativní

publikací otevřenou vůči mezinárodním inovačním tendencím na poli fotografické estetiky. Informoval také o činnosti německých spolků v Čechách i na Moravě a měl bohatou obrazovou přílohu s komentáři fotokritiků. Od poloviny 30. let se začala redakce Lichtbildu orientovat v souladu s nacionálně socialistickou uměleckou ideologií na tzv. "vlasteneckou fotografii." Přes tuto "ideologickou poslušnost" ztratil Das Lichtbild v roce 1938 označení "oficiální orgán německého svazu fotografů" a vycházel do března 1939 jako "časopis pro přátele fotografického umění." Oficiálním orgánem se pak stal časopis *Bergland - Photo*, vycházející v moravském Vyškově a Das Lichtbild fúzoval s *Fotografischen Rundschau und Mitteilungen.* Tento časopis vycházel v Halle an der Saale a byl orgánem spolku "Svaz německých amatérských fotografů" k němuž byl po zřízení protektorátu Čechy a Morava přičleněn celý D.L.V. jako jedna z jeho župních organizací. Kromě těchto časopisů nakladatelství J. Künstnera v České Lípě vydávalo v letech 1931 - 1934 také ročenku *Lichtbildner - Kalender.*

Němečtí fotoamatéři nezůstávali jen u zmíněných periodik a mnozí pravidelně odebírali i odborné fotografické časopisy a ročenky vycházející v Německu jako *Fotografische Rundschau und Mitteilungen, Photofreund, Die Linse, Deutscher Camera - Almanach, Das Deutsche Lichtbild, Photofreund - Jahrbuch* atp.

Také některé německé deníky a česká periodika se zabývaly zájmy amatérských fotografů v českých zemích. Nedělní přílohou pražského německého časopisu *Bohemia* byl týdeník *Photo - Ecke* - oficiální orgán "Klubu německých fotografů v Praze." Založen byl již před první světovou válkou, rozvoj zaznamenal v roce 1926, odkdy jej až do poloviny prosince roku 1931 vedl známý Kurt Libora. Přinášel odborné příspěvky k estetice, zprávy ze vzdálených spolků a svazů, upozorňoval na novou techniku a literaturu, informoval o různých akcích a výstavách v nichž nezapomínal na výstavy českých amatérských kolegů. Na oplátku nejstarší český ilustrovaný měsíčník pro amatérskou fotografii (vycházel od 1893) *Fotografický obzor*, redigovaný v letech 1922 - 1936 Augustinem Škardou (1871 - 1937) přinášel zprávy o výstavách D.L.V. Podobné týdenní přílohy lze nalézt i v regionálním tisku např.nedělních *Reichenberger Zeitung* (Liberec), *Egerer Zeitung* (Cheb), *Prager Tagblatt* (Praha), *Deutsche Post* (Ostrava) a dalších.

Z uvedeného přehledu organizační struktury a dobového fotografického tisku vyplývá, že centrum německé amatérské fotografie bylo v severních Čechách.

8. ESTETIKA MEZIVÁLEČNÉ FOTOGRAFIE V ČESKÝCH ZEMÍCH A JEJÍ PROJEVY V PRÁCI NĚMECKÝCH FOTOGRAFŮ

Od konce 19. století do 20. let se v mezinárodním měřítku prosazoval fotografický styl, vycházející z dobového výtvarného umění. V německých zemích se nazýval "umělecká fotografie," v Čechách dostal název "piktorialismus." Karel Teige výstižně vysvětluje tento pojem jako "...projev tendence zaměřené k výtvarnému řádu obrazové fotografie, jako vůli učinit ze snímku, který není bezprostředně podroben praktickým (dokumentárním, zpravodajským, naučným) účelům, autonomní obraz, nasycený svéráznou emocionální silou."**10** V praxi to většinou znamenalu snahu učinit z fotografie různými tvárnými procesy jako byly gumotisk, olejotisk, pigment nebo bromolejotisk, obraz.

Lze říci, že takovouto fotografií se zabývala celá generace fotografů, nejen profesionálů, ale i těch, kteří stáli u zrodu fotografie amatérské a kteří se měli stát nositeli pokroku. Jak píše opět K. Teige "...práce amatérů zůstává zajata v mezích tzv. dobrého průměru, totiž v mezích nevýbojné prostřednosti. Jednou z příčin této neúrody fotografické praxe je snad teoretická nejistota, nevyhraněnost a nevyjasněnost poměru fotografického obrazu k malířství."**10**

Proti tomuto pojetí fotografie vystoupili ve 20. letech zastánci tzv.fotografické nové věcnosti (Neue Sachlichkeit), která se vyvinula analogicky ke stejnojmennému směru ve výtvarném umění. Nová věcnost požadovala obrazovou věrnost, ostrost, objektivitu, zájem o fyzický svět, o detail, strukturu povrchů, o světlo a stín. Tedy o vše, co fotografickým staromilcům připadalo jako nepřípustné a "neumělecké." Mezi českými fotografy nalezl nový přístup velice rychle celou řadu vášnivých zastánců. Jejich němečtí kolegové však zůstávali konzervativnější a principy nové věcnosti váhavě přijali až ve 30. letech. Dokladem jsou dochované reprodukce fotografií v dobovém tisku a seznamy vystavovaných fotografií v katalozích k různým výstavám (obvykle byl uváděn název snímku a technika jíž byl zhotoven).

Důležitým počinem pro rozšíření principů fotografické nové věcnosti v řadách německých fotografů bylo vydání knih *Die Welt ist schön* (Svět je krásný) se snímky od Alberta Rengera-Patzsche a *Es kommt der neue Fotograf* (Přichází nový fotograf) od Wernera Gräffa v roce 1928. Obě knihy byly doporučovány v sudetoněmeckých periodicích jako příkladné a velmi poučné.

Vyvrcholením snah o prosazení nového pohledu na fotografii však byla putovní výstava "Film und Foto," uspořádaná Německým pracovním svazem roku 1929 ve Stuttgartu. Výstavy se zúčastnila celá řada představitelů mezinárodní avantgardy. Bylo na ní k vidění kolem 1200 exponátů od asi dvou stovek autorů z Německa, SSSR, USA, Francie, Británie, Československa, Belgie, Nizozemí a Švýcarska a ze šesti německých uměleckých škol.**11**

Novou fotografii reprezentovaly takové osobnosti jako Eugéne Atget, El Lisickij, John Heartfield, André Kertész, László Moholy-Nagy, Man Ray, Albert Renger-Patzsch, Alexandr Rodčenko, Edward Steichen či Edward Weston. Práce fotografů z povolání zde téměř chyběly, jak uvedl Franz Roh v publikaci *Foto-Auge* (Stuttgart 1929).

Nová věcnost a hlavně celé s ní spojené hnutí nezpůsobily velkou odezvu v celém fotografickém hnutí najednou. Na jedné straně byl souhlas a nadšený obdiv, na straně druhé pobouření a nevole. Na jedné straně stáli progresivní mladíci, na druhé staří pánové závislí na tradiční piktorialistické fotografii. Logickým důsledkem byl generační a názorový rozkol, který se v řadách českých fotografů projevil již ve 20. letech známou kauzou ČKFA versus Fotoklub Praha nebo polemikou na stránkách "Fotografického obzoru" z roku 1928 (Jan Lauschmann - "Po proudu" a Rudolf Paďouk - "Proti proudu"). Nemalou zásluhu na tomto dění měl českoamerický lékař Drahomír Josef Růžička, který již v prosinci 1921 představil v Praze, na vlastní autorské výstavě, soubor 24 snímků.

Pro mladou generaci se stalo setkání s americkým purismem, jehož byl Růžička věrozvěstem, "noční můrou." Všechny obrazy byly čisté "brómy" takové technické úrovně, jaká tehdy byla nedosažitelná na u nás dostupných materiálech .

Názorový rozkol týkající se nové fotografie se nevyhnul ani německým fotografickým spolkům, klubům a organizacím - jen přišel o deset let později. Erwin Quedenfeldt, vídeňský komentátor D.L.V. píše v časopise Das Lichtbild (1930/31) "...nová fotografie je znamením hrubého materialismu a nebezpečí čisté mechanické fotografie." Na druhé straně W. Warstat v témže časopise uvádí "...Ano, ve vývoji lidstva jsou celá období v nichž převažuje věcně orientovaná, realistická a prakticko - technická stránka prožívání, jindy zase je kladen důraz na osobní - lyrickou stránku všech zážitků.... nová, věcná orientace ve fotografii je tedy proměnou ducha doby podmíněnou reakcí proti impresionistické, pocitově orientované fotografii..."

V souvislosti s prosazováním nových trendů a myšlenek silně působili na formování názorů německých fotografů i dva čeští amatéři - D.J. Růžička a Jan Lauschmann.

Drahomír Josef Růžička (8.2. 1870 Trhová Kamenice - 30.9. 1960 New York)
Spolu s rodinou se v roce 1876 vystěhoval do Nebrasky, 1884 se rodina přestěhovala do

New Yorku. Po studiích na gymnáziu studoval Růžička medicínu ve Vídni. 1893 promoval, vrátil se do USA a v New Yorku zahájil 1894 lékařskou praxi.

Vážně fotografoval od 1909. Díky svým kontaktům se členy americké skupiny Fotosecese Alfredem Stieglitzem, Gertrudou Käsebierovou, Edwardem Steichenem a Clarencem Whitem se stal prominentním fotografem. Stejně jako C. White lpěl na čistotě fotografického procesu a odmítal ušlechtilé tvárné procesy používané secesním piktorialismem, připouštěl však používání měkce kreslících objektivů (puristický

piktorialismus). Ve 30. letech se přiklonil k moderní fotografii v duchu nové věcnosti. (obr. č. XX) Ve druhé polovině 30. let začal fotografovat i barevně.

Růžička se od roku 1921 několikrát vrátil do staré vlasti. Aby rozšířil ideje fotografického purismu, vystavoval v Československu kolekce snímků amerických fotografů. O obdivu mladé generace českých fotografů k jeho osobě jsem se již zmínil. Růžička byl však hojně zastoupen, hlavně snímky krajin a architektury, i v německém tisku. V *DasLichtbild* 1929/30 byl představen jako "jeden z nejznámějších amatérů," který se zúčastňuje téměř každé mezinárodní výstavy. V roce 1936, při svém posledním návratu do vlasti, působil Růžička i jako člen poroty při První mezinárodní výstavě umělecké fotografie, uspořádané členským klubem D.L.V. v Karlových Varech.**12**

Dr. Jan Lauschmann (1.4. 1901 Roudnice n. Labem - 1.1. 1991 Brno) Stejně tak jako fotografie D.J. Růžičky lze jeho fotografie najít v hlavních sudetoněmeckých časopisech. Lauschmann pocházel z rodiny právníka. V letech 1911 - 18 studoval na reálce v Nymburce, od 1918 v Praze na Vysoké škole chemicko- technologické, 1922 Ing. chemie, doktorandské studium dokončil 1924 jako doktor technických věd. Od 1.1. 1924 byl chemikem ve farmaceutické továrně Remed v Praze, od 8.6. 1925 v závodě Neobrom v Brně. Zde prošel celou řadou funkcí až po ředitele podniku a současně technologa pro fotografickou chemii.

Fotografovat začal od roku 1912. Jako amatér byl důležitým předchůdcem české avantgardy a zástupcem progresivního amatérského hnutí (byl členem ČKFA). Obdobím jeho největší fotografické aktivity byla 20. a 30 léta (obr. č. XXI). Byl obdivovatelem D. J. Růžičky s nímž byl dokonce spřízněn (oženil se s jeho neteří Tessií). V letech 1923 - 34 byl také členem redakční rady Fotografického obzoru. Podobně jako Růžička začínal s měkce kreslícími
objektivy, koncem 20. let přešel k ostré kresbě a ve 30. letech se v jeho díle objevily vlivy nové věcnosti a konstruktivismu. D. Mrázková tvrdí, že "... Lauschmannův význam je především zprostředkovatelský. Byl zaujatým vykladačem moderních principů fotografie v oblasti myšlenkové, výrazové i technické." Předmětem jeho snímků byly jednoduché motivy všedního dne, architektura a krajina v detailních výřezech, silných podhledech a nadhledech.

Formování názorů německých amatérských fotografů na moderní fotografii se zajisté neodehrávalo jen pod vlivem jejich českých kolegů. Zastánci pokroku se našli i v samotných německých řadách. Téměř každá německá odborná publikace a každá mezinárodní výstava obsahovala snímky profesionála Franze Fiedlera, který pocházel z moravského Prostějova a byl činný v Drážďanech. I on se stal prostředníkem moderní fotografie. Jeho osoba je natolik zajímavá, že jsem se rozhodl věnovat mu samostatný medailon v další části této práce.

Působení Růžičky, Lauschmanna a Fiedlera na poli meziválečné fotografie v českých zemích bylo natolik silné, že ovlivnilo nejen celou řadu Čechů, ale i mnohé známé německé amatéry jako např. Kurta Liboru, Karla Mahlera, Maximiliana Mayera, Julia Tutsche či Alfreda Wodaska (jejich fotografie jsou k vidění dokonce i v první ročence SČKFA - *Československá fotografie* 1931, vydal Augustin Škarda v nakladatelství Fotografický obzor).

Experimentální fotografie české avantgardy ovlivněná konstruktivismem a surrealismem, jejíž představiteli byli např. Jaromír Funke, Karel Teige, Jindřich Štyrský či Eugen Wiškovský, míjela německé fotoamatéry bez povšimnutí. Čestnou vyjímku tvořilo jen několik fotografů, členů Klub der Amateurfotografen in Budweis (Klub amatérských fotografů v Českých Budějovicích), kteří ve 30. letech spolupracovali se známým českobudějovickým avantgardním sdružením Linie. Tomuto klubu také věnuji samostatnou kapitolu v dalším textu.

Posledním "typem" fotografie, který se objevil na československé scéně 30. let byla fotografie sociálně angažovaná, která se projevovala hlavně na Slovensku (Sociofoto). Veřejnosti se představila na Výstavě sociální fotografie 22.4. - 7.5. 1933 v pražském paláci Metro a od 1.6. do 15.6. v Brně (brněnský katalog byl dvojjazyčný, německo - český) . Pořadatelem byla Film a foto skupina Levé fronty. V Německu se v roce 1926 zorganizovala levicově orientovaná dělnická fotografie do "Vereinigung der Arbeiterfotografen Deutschlands" (Spolek dělnických fotografů Německa) k němuž patřila v roce 1931 jedna sudetoněmecká místní fotoskupina v České Lípě.**13** Podrobnější informace se mi nepodařilo zjistit. "...Hlavními organizátory dělnické fotografie byly časopisy Der Arbeiter - Fotograf (Dělnický fotograf) vycházející v Berlíně a Arbeiter - Illustrierte - Zeitung (Dělnické - ilustrované - noviny), od března roku 1933 vycházející v Praze. Tyto noviny uváděné také pod zkratkou AIZ se staly mezinárodně známými díky jedinečným ilustracím J. Heartfielda.

Na základě uvedených informací lze na tomto místě vyslovit tvrzení, že většina německých fotografů v meziválečné ČSR setrvávala na pozicích tradiční krajinářské a portrétní fotografie jež se pohybovala plně v intencích dobové salónní produkce. Prvky nové věcnosti přejímali velice pomalu, před avantgardní experimentální a sociálně kritickou fotografií se uzavírali.

Na konci 30. let byla drtivá většina Němců zasažena nacionálně socialistickou ideologií, která považovala avantgardní uměleckou tvorbu za "zvrhlé umění" a preferovala pouze takové projevy umění, které mohla využít pro svoji ideologickou propagandu. V oblasti fotografie to znamenalo, že byly preferovány snímky s tzv. vlasteneckou tématikou a obrazové reportáže poplatné režimu s tématikou sportu, slavnostních nacistických shromáždění, budování a rozkvětu Velkoněmecké říše atp. To již je ale jiná kapitola dějin. Propuknutí druhé světové války a hlavně poválečný vývoj v Československu znamenaly definitivní konec historie německé fotografie v českých zemích.

9. OSOBNOSTI NĚMECKÉ FOTOGRAFIE V MEZIVÁLEČNÉ ČSR

V předchozích textech byla celá řada zmínek o osobnostech, které nepochybně patří mezi známé německé fotografy. O řadě dalších jmen jsem se ještě nezmínil. Proto zařazuji tuto kapitolu, která si pochopitelně nečiní nároky na úplnost. Je jen jakýmsi doplněním a rozšířením uváděných informací.

Erich AUERBACH

Patřil k předním osobnostem moderní fotožurnalistiky. Narozen 12.12. 1911 v Sokolově, zemřel 11.8. 1977 v Londýně. Studoval v Karlových Varech. V letech 1930 -33 studoval dějiny hudby a filozofii na FF UK v Praze. Zde také začala jeho reportérská kariéra, neboť již jako student začíná spolupracovat s pražským německým deníkem Prager Tagblatt (1930 - 39). Pracoval zde jako hudební a filmový kritik a zároveň jako fotoreportér. K této činnosti měl vynikající předpoklady dané především jeho odborným muzikologickým vzděláním. Jako fotografa jej ovlivnila práce Ericha Salomona. Specializoval se na záběry z hudebního prostředí a dokázal vystihnout celkovou atmosféru i typické okamžiky různých koncertů (obr. č. I). Ve válečných letech byl oficiálním fotografem Benešovy exilové vlády v Londýně. Po válce zůstal ve Velké Británii a jako volný fotograf pracoval pro noviny a časopisy jako: Illustrated, Daily Herald, The Observer, Sunday Times,Illustrated London News aj. Od roku 1947 byl britským občanem. Velká monografie tohoto autora vyšla v nakladatelství Könemann, Köln 1997.

Werner FEIST

(1909 - 1998) Narozen v Augsburku. Absolvent Bauhausu, který od roku 1930 působil v Praze.

Franz FIEDLER

Význam tohoto profesionálního fotografa v meziválečném období je asi stejně tak velký, jako byl význam Viléma Horna před první světovou válkou.Z toho důvodu si myslím, že bude na místě věnovat jeho osobě více pozornosti nežli ostatním zde uváděným autorům. Narodil se 17.3. 1885 v Prostějově. Již od mládí maloval a chtěl se stát malířem. Otec však rozhodl, že musí mít nejprve řádné povolání a tak se vyučil fotografem.
Roky 1901 až 1904 strávil v Plzni, kde se učil v ateliéru J.F. Langhanse, který byl s rodinou Fiedlerových spřízněn. Po vyučení začínají pro Fiedlera, stejně tak jako pro řadu jiných

fotografických tovaryšů, kočovná léta. Roku 1905 se dostává do Hamburku, kde se u jednoho z mála profesionálů mezi piktorialisty, Rudolfa Dührkopfa, seznamuje s některými tzv. ušlechtilými tvárnými procesy. Ostatně, Dührkopfa znal Fiedler již z Plzně, kde se v Langhansově ateliéru probíral časopisem "Das Atelier des Photographen" (vydával jej známý zastánce německého piktorialismu F. Matthies - Masuren). V tomto časopise byly otištěny i práce Wilhelma Weimera z Darmstadtu, Rudolpha Dührkopfa a bratří Hoffmeistrů z Hamburku, Nicoly Perscheida z Berlína, rakouských fotografů Hanse Watzeka, Heinricha Kühna a Hugo Henneberga, Roberta Demachyho a Constanta Puyo z Paříže i gumotisky Edwarda Steichena a staré portréty tehdy znovuobjeveného Angličana D.O. Hilla. Roku 1906 se Fiedler vrací přes Nizzu do Plzně zpět do Langhansova ateliéru. O rok později získává jednu z cen časopisu, který před několika lety obdivoval - Das Atelier des Photographen. V roce 1908 jsou reprodukce jeho prací otištěny v časopise, o němž již také padla zmínka - "Photographische Rundschau und Mitteilungen." Od začátku roku 1908 do roku 1911 je Fiedler opět v Německu u Hugo Erfurtha v Drážďanech. Zde se podílel na přípravě mezinárodní výstavy umělecké fotografie, která se konala roku 1909 v Drážďanech, byla jednou z největších svého druhu a měla vliv i na fotografii v českých zemích. Roku 1912 odjíždí Fiedler do Budapešti a pak do Berlína k N. Perscheidovi. Plánovaná spolupráce s ním se však neuskutečnila. V Berlíně navštívil se svými olejotisky Dührkopfa a ten jej poslal ke své dceři Minnii do Hamburku, aby se zdokonalil v olejotisku. Školení bylo úspěšné, Fiedler se vrací zpět do Berlína a Dührkopf je nadšen jeho výsledky. Fiedler dělá pro Dührkopfa v jeho prostorách v Charlottenburgu velkou výstavu olejotisků portrétů prominentů "od Carusa po Amundsena, od Richarda Dehmela po Astu Nielsenovou." Roku 1914 přichází Fiedler do Prahy, kde je zaměstnán v ateliéru Schlosser & Wenisch. Pohybuje se zde v kruzích pražské bohémy a ovlivnil i zdejší fotografii. Na přelomu let 1914 - 15 se totiž z iniciativy historika umění F.X. Jiříka uskutečnila první mezinárodní výstava umělecké fotografie na níž byl F. Fiedler s 21 fotografiemi jedním z nejpočetněji zastoupených autorů. V letech 1914 - 18 prochází Fiedler první světovou válkou, je činný jako fotograf. Po válce se krátce zastaví v rodném Prostějově a již v roce 1919 zakládá vlastní ateliér v Drážďanech. Někdy v této době se také spřátelil se známou vídeňskou a později pařížskou fotografkou módy, Dorou Kallmusovou (ď Ora), jejíž styl jej také ovlivnil. Fiedlerovo jméno se stalo rychle známé v celém Německu i v zahraničí. Nechyběl na žádné velké výstavě, soubory jeho fotografií cestovaly jako "one- man- show" po Americe, dostával jedno ocenění za druhým. Byl velmi všestranný - portrétista, krajinář, fotograf aktů, reportér, reklamní a propagační fotograf, představitel nové fotografie, maloformátový fotograf a nakonec fotograf na barvu.

Ve dvacátých létech se Fiedler věnoval hlavně portrétním a krajinářským bromolejotiskům (obr. č. II). Většina z nich je poplatná dobové malířské a grafické produkci. Od poloviny dvacátých let se v jeho tvorbě objevují i vlivy art deco (u figurálních námětů) a vliv konstruktivismu (některé reklamní práce). Zlom v jeho přístupu k fotografii je patrný na

plakátu, který Fiedler zhotovil pro Německou fotografickou výstavu ve Frankfurtu n. Mohanem, konanou roku 1926. Toto dílo patří k průkopnickým pracem německé nové fotografie a je na něm zobrazena ženská hlava rozdělená na čtyři části v nichž se střídá negativní a pozitivní obraz. Roku 1929 se zúčastnil vrcholné mezinárodní výstavy Film und Foto ve Stuttgartu.

Ve třicátých letech již moderní přístup k tvorbě zcela převažuje. Dokladem je i jeho kniha "Drážďany v obrazech" publikovaná roku 1930. V této době se Fiedler věnuje také reklamní fotografii, která silně ovlivňuje jeho styl v následných letech. Ve třicátých letech také sílí Fiedlerův vliv "pedagogický" . Vycházejí řada jeho učebnicových příruček - "Porträt Photographie" (Portrétní fotografie), "Das Porträt im Kunstlicht" (Portrét v umělém světle) nebo "Elementare Bildkomposition" (Základy obrazové kompozice) - vše Photokino - Verlag G.m.b.H., Berlín 1934. Zvláště učebnice portrétní fotografie patřila dlouhá léta k tomu nejlepšímu z fotografické literatury v Německu. Mimo to pořádal Fiedler již od dvacátých let v Německu i v českých zemích především pro profesionály kursy portrétování a olejotisku (Plzeň, České Budějovice, Praha, Hradec Králové) Dalším dokladem Fiedlerovy náklonnosti ke všemu novému je jeho příklon k maloformátové fotografii (reportážní fotografie Tunisu z roku 1934). Také tento počin měl velký vliv na mnoho fotografů.

I Fiedlerovo dílo padlo z velké části za oběť druhé světové válce. Při bombardování Drážďan v roce 1945 byl zničen jeho fotografický ateliér i archiv. Po této ráně osudu již Fiedler v poválečném Německu svoji profesionální kariéru neobnovuje. V padesátých letech ještě experimentuje se Sabattierovým efektem a 5.2. 1956 v Drážďanech umírá.

Lilliane GLAESSNER (Lili Koch)

Narozena ve Vídni (?). Její rodina pocházela z Prahy. Otec byl nejprve šéflékařem, později vedoucím nemocnice Franze Josefa ve Vídni. Lili byla od dvacátých let majitelkou portrétního ateliéru ve Vídni (Alserstraße 25). Na konci třicátých let emigrovala do USA a v New Yorku otevřela *Lillian Photo Studio*. Zemřela roku 1970 v New Yorku (obr. č. III).

Raoul HAUSMANN

Narozen 12. července 1886 ve Vídni v rodině malíře portrétů a historických obrazů Victora Hausmanna. Po středoškolských studiích se spolu s rodinou stěhuje do Berlína (1900), kde začíná malovat. V roce 1908 se oženil s Elfriedou Schaefferovou a roku 1912 se zúčastnil prvního německého podzimního salonu Sturm. Publikoval ve stejnojmenném časopise a stýkal se s expresionisty. V letech 1915 - 1922 žil Hausmann se známou fotografkou Hannah Hö chovou. 1916/17 spolupracoval s časopisy *Die freie Straße* a *Die Aktion*. Roku 1918 se spřátelil s Kurtem Schwittersem, Hansem Arpem a Otto Freundlichem a stal se

spoluzakladatelem Klubu Dada v Berlíně. V tomto roce také poprvé pracoval s fotomontáží. V následujícím roce pracoval jako vydavatel prvních dvou čísel časopisu *Der Dada* a organizoval první Dada - výstavu v berlínské galerii Nierendorf. 1920 ukončil spolupráci s dadaisty Georgem Groszem a Johnem Heartfieldem. Jeho "Proklamace k elementárnímu umění" z téhož roku byla spolupodepsána László Moholy-Nagyem. Také se rozešel s Hannah Höchovou. Letní měsíce roku 1927 strávil na Syltu, kde začal fotografovat. Fotografií se intenzivně zabýval do roku 1933, uskutečnil řadu přednášek o fotografii a filmu. 9. března 1933 odchází s manželkou a Ruskou Věrou Broidovou na Ibizu. Po vypuknutí občanské války ve Španělsku žije přechodně v Curychu a v Praze, 1938 emigruje s manželkou do Francie. Zde žijí ilegálně v Limoges až do roku 1944. Po válce obnovil Hausmann své kontakty s Moholy-Nagyem a až do roku 1959 experimentoval s fotogramy, fotomontážemi a fotopiktogramy (obr. č. IV). Umírá roku 1971 v Limoges.

John HEARTFIELD

Je považován za nejvýznamnějšího představitele politické fotomontáže. Narodil se v roce 1891 v rodině přesvědčeného socialisty, který pod pseudonymem Franz Held psal básně, prózu a divadelní hry. Matka byla textilní dělnicí. S rodiči a mladším bratrem Wielandem Herzfeldem žil nějakou dobu ve Švýcarsku a Rakousku. Zde ztratili oba bratři rodiče. Jméno John Heartfield bylo pseudonymem, ve skutečnosti se jmenoval Helmut Herzfelde. Po studiích na uměleckých školách v Berlíně a Mnichově se seznámil s o dva roky mladším
Georgem Groszem a spolu založili časopis "Neue Jugend" (Nová mládež) v té době také začíná Heartfield fotografovat. Ve 23 letech se nedobrovolně stává vojákem bojujícím za císařské zájmy v první světové válce. Po válce se opět spolu s Georgem Groszem a bratrem Wielandem Herzfeldem stal přívržencem dadaistického hnutí. V literatuře se uvádí, že jednoho májového dne roku 1916 objevil Heartfield s Groszem v jeho ateliéru montáž a uvědomili si, jaké má možnosti. V roce 1917 zakládají bratři Herzfeldové později pověstné Malikovo nakladatelství, které preferovalo práce levě orientovaných umělců. Heartfield tyto práce ilustroval a graficky upravoval.. Roku 1918 vstupuje do Komunistické strany Německa a začíná chápat fotografii jako mocnou zbraň v zápasu o politickou moc. První významné politické fotomontáže vznikají v Německu ve dvacátých letech. Jde o plakáty, a obálky časopisů, ilustrace novin a knih. Nejčastěji pracuje pro "Rote Fahne"(Rudá vlajka) a AIZ

S nástupem nacismu nezbylo Heartfieldovi nic jiného než uprchnout z Německa a zůstat v emigraci. K útěku došlo již v roce 1933 a první azyl mu poskytla Praha, odkud v roce 1938 utíká před postupující expanzí fašismu do Londýna. Z emigrace se vrací až v roce 1950 do NDR, kde se dále věnuje knižní tvorbě, politickým kolážím, scénografii

a plakátu. Je jmenován řádným členem Německé akademie umění v Berlíně, získává titul profesora a celou řadu vyznamenání.

Jeho nejpůsobivější fotomontáže s protihitlerovskou a protinacistickou tématikou vznikly v emigraci (obr. č. V). Pro nás je zajímavé, že do tehdy ještě demokratické ČSR byla přemístěna i redakce časopisu Arbeiter Illustrierte Zeitung a Heartfield dělal většinu svých nejznámějších satirických politických fotomontáží a koláží právě zde, v Praze. Tady byla také na jaře roku 1934 uspořádána v Mánesu mezinárodní výstava politických karikatur z níž musely být na nátlak německého velvyslance československou vládou vydaným nařízením odstraněny některé Heartfieldovy exponáty. Heartfield pracoval také pro české nakladatele a svými koláženi ilustroval mimo jiné i Švejka.

Heinrich (Jindřich) KOCH

Narozen 20.8. 1896 v Uherském Hradišti. Po maturitě v Uherském Hradišti pobýval asi deset let ve Vídni, kde nejprve studoval práva a historii na univerzitě. Studium po třech letech (1915 - 1918) přerušil a dále studoval na vídeňské akademii výtvarných umění. Na popud Štursův přechází do Prahy, kde se stává Štursovým žákem. Roku 1922 odchází do Výmaru a stává se prvním studentem z českých zemí na slavném Bauhausu. Zde se mimo jiné zabýval i reklamní tvorbou, která jej pravděpodobně přivedla k fotografii. Od roku 1928 pracoval ve Cvikově, během hospodářské krize se mu přestalo dařit a přešel do Halle, kde se vrátil ke studiu fotografie u Hanse Finslera. V roce 1932 se stal jeho nástupcem na fotografickém oddělení uměleckoprůmyslové školy (1932), odkud byl (v důsledku sílící nacistické ideologie) vyhoštěn. Vrací se do Čech, kde byl v únoru 1934 přijat jako fotograf Národního muzea v Praze. 1.3. 1934 se stal obětí dopravní nehody a zemřel. Fotografie, které se zachovaly jsou řemeslně dokonalé, poplatné funkcionalismu (obr. č. VI).

Rudolf KOPPITZ

Narodil se 3. ledna 1884 v malé vesničce u Bruntálu. Jak sám poznamenal na rubu fotografií Bruntálu, bylo zajímavé, že tento založili teutonští rytíři a dali tak vzniknout německy mluvící enklávě, obklopené českým (vlastně slezským) územím. Rodiče, Anton a Julie Gerstbergerovi byli luteráni a živili se jako tkalci. Početná rodina se stále potýkala s nedostatkem. Z šesti Koppitzových sourozenců čtyři zemřeli v dětství. Protože byl Rudolf nadaným žákem, byl poslán v roce 1897do tkalcovské školy, na níž byl osvobozen od školného. V tomto období byl také žákem fotografa Roberta Rottera v Bruntále. V roce 1901 složil tovaryšské zkoušky a s vynikajícím doporučením opustil rodné město. Jeho kroky směřovaly nejprve do opavských fotoateliérů. Odtud odchází do Brna, kde téměř půl roku pracoval v ateliéru Karla Pietznera. Tato zkušenost sehrála rozhodující roli v procesu jeho sebeuvědomování. Poprvé

se zde setkal s bohatou prominentní klientelou. Z Koppitze se u Pietznera stal uznávaný retušér. Jeho profesní kariéra však byla, podobně jako u mnoha jiných, přerušena válkou. V armádě strávil tři roky. Jeho služeb využívala nejvíce letecká divize ve Vídni. Zde zůstává ještě několik měsíců po odchodu z armády. Jeho první datovaná fotografie, zhotovená v této době, - Karlskirche- připomíná mnoho podobných fotografií, které byly k vidění na tehdejších mezinárodních fotografických výstavách a salonech. Je pravděpodobné, že jeho ostatní známé fotografie Vídně pocházejí ze stejného období. Z Koppitze se rychle stal známý a uznávaný fotograf. Vytvořil série fotografií v Liberci, Meranu a Opavě. Později se stává manažerem v drážďanské firmě vyrábějící umělé diamanty. Zemřel v roce 1936.

Franz LÖWY

Narozen 1883 v Ostravě. Od 6. března do 18. července 1938 pobýval ve Vídni. Byl známým ateliérovým a společenským fotografem s pobočkami v Paříži a Karlových Varech. Specializoval se na fotografii aktu a tance (obr. č. VII). 18. července 1938 byl přihlášen k pobytu v Paříži. Další stopy nebyly dosud nalezeny.

Emil MAYER

Narozen 3. října 1871 v Novém Bydžově jako syn židovského obchodníka Leopolda Mayera. V létě 1882 se s rodiči přestěhoval do Vídně. Absolvoval gymnázium a v roce 1890 se zapsal na právnickou fakultu ve Vídni. Promoval 27.6. 1896 jako doktor práv. Pracoval jako koncipient a 22.10. 1901 složil advokátské zkoušky. 6.6. 1903 se oženil s Elisabeth Deutschovou a v září otevírá vlastní advokátní kancelář ve Vídni. O fotografii se začal zajímat v roce 1890. Byl silně ovlivněn "trojlístkem" Hans Watzek, Hugo Henneberg a Heinrich Kühn. Věnoval se piktorialistické fotografii, byl technicky velmi zdatný a v oblasti ušlechtilých tisků měl přihlášeno 6 patentů. Byl členem Wiener Amateur-Photographen-Klub a jeho pozdějším prezidentem (do roku 1927). Roku 1912 vydává knihu
Das Bromölumdruckverfahren (Postupy bromolejotisku), která byla přeložena do několika jazyků a dočkala se jedenácti reedicí. Mimo to zkonstruoval optický expozimetr "Justophot". Spolu s partnerem Nikolausem Benedikem založil 24. dubna 1931 firmu s fotografickým zbožím "Drem - Zentrale" s pobočkami ve Frankfurtu, Londýně a New Yorku. Jako fotograf zůstal Mayer amatérem, zároveň však patřil k pionýrům živé fotografie (obr. č. VIII). Zkonstruoval si speciální pomůcku (zrcadlový nástavec na objektiv), která mu umožňovala nepozorovaně fotografovat. Takto vznikly snímky z celého spektra tehdejší společnosti: vídeňské typy, vídeňské uliční typy, typy a scény z vídeňského Wurstelprateru. Z takto získaných snímků byla (1911) sestavena publikace *Wurstelprater* od Felixe Saltena

obsahující 75 Mayerových snímků. Dva měsíce po vstupu Hitlera do Rakouska, 8. června 1938, dva dny před 35. výročím svatby spáchali manželé Mayerovi sebevraždu svítiplynem.

Lucia MOHOLY

Narozena 1894 v Praze. Zde prožila mládí a studovala dějiny umění, filosofii a filologii. V roce 1920 se seznámila v Berlíně s Lászlem Moholy-Nagyem, za nějž se o rok později provdala. Po jeho přijetí na Bauhaus se stěhují v roce 1923 do Výmaru, kde Lucia Moholyová praktikovala u místního profesionálního fotografa. Později pokračovala ve studiu na Akademii pro grafiku a knižní úpravu v Lipsku, odtud se vrátila zpět na Bauhaus, tentokráte již do Desavy. V době spolupráce jejího manžela s Bauhausem fotografuje architekturu a portrétuje známé osobnosti (obr. č. IX). Od roku 1928 pracovala jako divadelní fotografka v Berlíně. Roku 1933 se rozvádí s L. Moholy-Nagyem a odchází do Paříže. Z Francie se dostala do Velké Británie, kde se zprvu věnovala portrétní fotografii, později vyučovala fotografii na London School of Printing and Graphic Art. Britské občanství získala v roce 1947. Kromě fotografování se věnovala i publikační činnosti (např. esej o historii fotografie - A Hundred Years of Photography, Londýn 1939)

Carol (Karel) NOVÁK

Významný představitel německy orientovaného meziválečného tradicionalismu a zastánce secesního piktorialismu. Narozen 7.1. 1875 v Horažďovicích, zemřel 11.8. 1950 v Praze. Fotografického vzdělání se mu dostalo ve Vídni (Graphische Lehr- und Versuchsanstalt). Pracoval v Německu u N. Perscheida a E. Rauppa, krátce byl předsedou Svazu německých fotografů. Od roku 1902 provozoval fotoateliér v Brémách. V roce 1910, krátce po smrti Lenharda se vrací na vídeňskou školu, již navštěvoval jako student, a je jmenován jejím profesorem. Po první světové válce, jíž se musel jako voják zúčastnit se vrací do Čech, kde v Praze spoluzakládá a od roku 1920 vede fotooddělení Státní grafické školy. Zde působí do roku 1935, kdy odchází do penze - vystřídal jej Josef Ehm (na SGŠ od1934) a Jaromír Funke (na SGŠ od 1935) Novákova fotografická tvorba vychází ve 20. letech z vídeňské školy, tj. pozdního secesního piktorialismu. Nejvýznamnější jsou jeho portréty a figurální kompozice (obr. č. X). Na konci kariéry se i on přiklání k moderní fotografii.

Grete (Markéta) POPPER

Narozena 5.9. 1897 v Praze v rodině ředitele vídeňské pojišťovací společnosti. Pracovala jako sekretářka a byla členkou Klub Deutscher Amateurfotografen Prag (Klub německých amatérských fotografů Praha)v jehož organizačním výboru měla na starosti

agendu mapových okruhů. Ve třicátých letech patřila mezi nejvýznamnější německé fotografy na našem území. Věnovala se živé a etnografické fotografii, městské tématice, exteriérovému i interiérovému portrétu a reklamě. Byla to jedna z mála žen, které stály u vzniku moderní fotografie. Jako členka německého fotoklubu se zúčastnila mnoha výstav D.L.V. -Praha 1933, Bratislava 1935, 2. a 3. mezinárodní fotografický salon Praha 1933 a 1935, I. internationale kunstphotographische Ausstellung in Karlsbad, K. Vary 1936 a nepřehledné řady různých mezinárodních fotografických soutěží a salonů po celém světě. Po druhé světové válce pracovala jako učitelka řečí a tlumočnice, zemřela v Praze po roce 1967. O této vyjímečné amatérské fotografce se ještě zmíním v dalším textu v souvislosti s 8. spolkovou výstavou D.L.V. v Českých Budějovicích z roku 1934 (obr. č. XI).

Josef SEIDL

Fotograf, jehož jméno se stalo pojmem pro Šumavu. Narodil se 2.10. 1859 v obci Hasel u Děčína v rodině brusiče skla, zemřel 21.10. 1935 v Českém Krumlově.Vyučil se fotografem a jak bylo v té době zvykem, putoval po celé monarchii. V roce 1888 zakotvil v Českém Krumlově jako obchodní vedoucí ateliéru Gottfrieda Zimmera. V roce 1890 tuto firmu převzal a již v roce 1905 si nechal postavit nový dům s proskleným fotoateliérem na denní světlo. Tento dům i se značně zchátralým ateliérem stojí do dnešních dnů. J Seidl se věnoval hlavně portrétní fotografii. To co jej však proslavilo byly fotografie z jeho vyjížděk na Šumavu. Vydal celou řadu místopisných pohlednic, z nichž se dodnes čerpá. Již v roce 1895 fotografoval také známé Pašijové hry v Hořicích na Šumavě (obr. č. XII) (pozn. - jejich tradice byla v roce 1992 obnovena). Od roku 1910 fotografoval i barevně. Zajímavou a málo známou skutečností je také to, že J. Seidl byl aktivní i na politickém poli - přesvědčený sociální demokrat a zakladatel sociálně demokratické strany v Č. Krumlově.(JČ sborník historický čc. 67 roč.41,1972, Záloha, Jiří.: Počátky dělnického hnutí v Č. Krumlově). Patřil také k zakladatelům německého KFA v Č. Budějovicích.

Po smrti J. Seidla převzal jeho živnost jeden ze tří synů, **František SEIDL**. Bylo mu tehdy dvacet sedm let, firma měla 11 zaměstnanců. Za války byl "...kvůli vyvolávání defétistických nálad mezi obyvatelstvem" zatčen gestapem a půl roku vězněn v Linci. Ani po válce neměl F. Seidl na růžích ustláno. Jako živnostníkovi a navíc německé národnosti mu nová česká moc v roce 1949 zabavila 5249 negativů, čímž vzalo životní dílo otce a syna Seidlových za své. Nepatrný zlomek těchto negativů se později podařilo objevit ve Státním ústavu památkové péče na Pohořelci.

Tento osud je dokladem tvrzení z úvodní části práce - valná většina pozůstalosti po německých fotografech v předválečné ČSR nenávratně zmizela v propadlišti dějin.

Otomar SCHICK

Narozen 25.4. 1890 v Praze. Vystudoval reálku v Rakovníku a Vysoké učení technické v Praze. Jako Inženýr chemie pracoval na postu vedoucího lihovaru v Kojetíně. Od mládí rád maloval a hodně cestoval. Obě tyto záliby jej přivedly k fotografii jíž se zabýval jako ryzí amatér. Byl členem KFA v Kroměříži. Fotografie publikoval od poloviny 30. let. Zúčastnil se i významných fotografických výstav - 3. mezinárodní salon. Praha 1935, Mezinárodní výstava fotografií. Praha 1936 aj. Jeho práce najdeme v mnoha našich i zahraničních ročenkách a časopisech. Četné fotografie, které se z jeho pozůstalosti zachovaly, nesou stopy svého putování po zdejších i cizích výstavách, kde získaly diplomy a medaile.

O. Schick tvořil ve všech oborech fotografie. Známá jsou jeho přírodní a architektonická zátiší, krajiny, záběry z průmyslové Ostravy i z kojetínské vápenky. Největší význam mají jeho snímky s velkoměstskými motivy, noční záběry a snímky s pracovní a sociální tématikou. Jak píše Rudolf Skopec "...Schickovy fotografie jsou dokonalé po stránce technické i kompoziční. Výrazně se v nich projevuje výtvarný cit autorův, který vedle fotografie pěstoval grafiku, vytvářel dřevoryty, věnoval se akvarelu a olejomalbě."**14** Život O. Schicka skončil předčasně 21. října 1942 v koncentračním táboře v Oranienburku (obr. č. XIII).

SCHLOSSER & WENISCH

Ateliér Schlosser & Wenisch vznikl již před první světovou válkou, kolem roku 1910. Jeho zakladatelé se seznámili jako amatérští fotografové v pražském německém KFA. Otto SCHLOSSER se narodil 10.7. 1880 v Praze, zemřel roku 1942 v koncentračním táboře Osvětim. Osobní data spoluzakladatele WENISCHE nejsou známa. Po dvou letech od založení ateliéru Schlosser vyplatil Wenische a stal se jediným majitelem. Název ateliéru, který patřil k nejpřednějším v Praze, zůstal zachován v původní podobě. Pobočka ateliéru byla v Karlových Varech (fotograf HUBL). Ateliér byl zaměřen především na vyšší společenské vrstvy. Na dochovaných figurálních kompozicích je dobře patrná vyumělkovanost životního stylu majetných vrstev tehdejší společnosti. Známé jsou také fotografie celebrit a reklamní snímky ve stylu glamour. Dochovaná je i podobenka L.Moholy-Nagye pocházející z portrétní produkce tohoto ateliéru. Četné doklady o činnosti firmy Schlosser Wenisch lze nalézt i v nejrůznějších dobových periodicích neboť ateliér se věnoval i rychle se rozvíjející fotografii reklamní a módní. Zajímavostí je , že právě v tomto ateliéru pracoval jako operátor také Franz Fiedler. Jako jeden z mála se ateliér prezentoval i na fotografických výstavách o nichž zde již padla zmínka - 1. mezinárodní fotografický salon, Praha 1928, Mezinárodní výstava fotografů z povolání, Karlovy Vary 1933 aj.

Otto SKALL

Narozen 10.února 1884 v Praze. Pracoval jako soukromý úředník. Od 2.6. 1920 je hlášen k trvalému pobytu ve Vídni, kde působil v letech 1925 - 1938 jako významný fotograf - žurnalista. Od roku 1938 nezvěstný (obr. č. XIV).

Shimon WEISSENSTEIN

Narozen 17.února 1910 v Jihlavě. Zde navštěvoval i reálné gymnázium. K osmým narozeninám dostal od otce první kameru. Během let 1928 - 1931 navštěvoval Graphische Lehr- und Versuchsanstalt ve Vídni, oddělení světlotisku, hlubotisku a knižního tisku. Roku 1931 odchází do Prahy, kde pracoval jako fotoreportér v Prager Presse a spolupracoval s agenturou Centropress (Central European Press). 1933/34 sloužil v armádě ČSR. V roce 1936 se odstěhoval do Palestiny, kde pracoval pro celou řadu židovských institucí. Jako fotoreportér dokumentoval budování Izraele. Později zanechal reportérské práce a v Tel Avivu si otevřel fotostudio *Photohouse Prior*, v němž vznikaly portrétní snímky prominentních politiků (např. David Ben Gurion). Kromě toho se zabýval restaurováním starých fotografií a pořádal kurzy různých fotografických technik (specialista na rentgenovou fotografii). Zemřel 20. 10. 1992 v Tel Avivu (obr. č. XV).

10. KLUB DER AMATEURFOTOGRAFEN IN BUDWEIS (KLUB AMATÉRSKÝCH FOTOGRAFŮ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH)

V dostupných pramenech se uvádí, že tento klub byl založen jako čtvrtý nejstarší německý fotoklub na území České republiky v roce 1898.**15** Ve Státním archivu Třeboň, pobočka České Budějovice, se mi podařilo objevit dosud nezpracovaný materiál, jakési torzo pozůstalosti tohoto klubu, neznámého původu. Obsáhlý, leč neúplný materiál, lze podle mého názoru použít pro rekonstrukci historie klubu a tuto konfrontovat s událostmi i proměnami ve společnosti a ve vývoji fotografie od přelomu století do začátku druhé světové války.

České Budějovice nebyly na přelomu 19. a 20. století zcela určitě české. Podobně jako v mnoha větších městech Rakousko - Uherské monarchie i zde převládalo německé obyvatelstvo nad českým. Navíc, Němci zastávali vedoucí pozice ve většině významnějších úřadů a většinu měli i na radnici. Byly zde i nejrůznější spolky, které v té době vznikaly jako houby po dešti. Není proto divu, že se v celé plejádě spolků, klubů a sdružení objevil i klub fotografický.

Jak vyplývá z knihy, vlastně silného sešitu, s nápisem "Protokoly ze schůzí 1899 - 1937", zakládající schůze spolku fotografického se konala 28. října **1889** (tedy o rok později než je uváděno v literatuře) v reprezentačních místnostech Německého domu (stojí dodnes a stále slouží kultuře). Přítomno bylo 23 pánů. Společnost se dohodla na názvu spolku "Klub der Amateurfotografen in B. Budweis", který zůstal nezměněn až do konce jeho oficiální činnosti. Předsedou klubu byl zvolen prof. Dr. Leopold WURTH. Členy klubu byli, jak jinak, dobře situovaní měšťané, příslušníci inteligence - profesor,učitel, lékárník, lékař a kupodivu i důstojník c.k. armády.

Půl roku po svém založení pořádá klub na jaře 15. - 22. dubna **1900** první klubovou výstavu fotografií v prostorách českobudějovické radnice (pravděpodobně jde o vůbec první výstavu fotografií v jihočeské metropoli).

Následující rok, **1901** se uskutečnila na tom samém místě výstava druhá. (podrobnosti týkající se těchto výstav se mi nepodařilo objevit v archívech ani v dobovém regionálním tisku). Výroční schůze s valnou hromadou se konala 20. prosince 1901 a založila tradici. Každoroční výroční schůze se od této doby konaly vždy na sklonku roku, byly spojeny s valnou hromadou a byl na nich volen nejprve jen předseda klubu, později celý klubový výbor . Na schůzi roku 1901 byl předsedou klubu zvolen p. FISCHMEISTER.

Roku **1902** se stal předsedou klubu Rudolf PIFFL. Členové klubu rozšířili své výstavní aktivity mimo rámec regionu a tři z nich vystavovali v Praze (datum, název a místo konání výstavy nezjištěno). Byli to p. SCHIEBL, který získal zlatou medaili a ředitel měšťanské školy v Č. Budějovicích Ludwig LANGHANS spolu s odborným učitelem z téhož ústavu Karl JODLEM, kteří získali medaile stříbrné.

Rok **1903** znamená v životě klubu malou změnu. Výroční schůze se koná 14. listopadu a poprvé je na ní zvolen kromě předsedy, jímž zůstává R. PIFFL, celý výbor ve složení: místopředseda - Luis KNAPP, 1. zapisovatel - Karl JODL, 2. zapisovatel - Josef SEIDL, pokladník - Andreas ERBEN, účetní - Ludwig LANGHANS a přísedící - Franz PICHLER.

Na tomto místě je třeba zdůraznit dosud neznámou skutečnost a to, že jedním ze zakládajících členů tohoto klubu byl i známý českokrumlovský fotograf Josef SEIDL. Dokonce byl členem výboru. Bohužel, v dalším materiálu jsem o jeho osobě v souvislosti s klubem nenalezl žádnou zmínku. V následujících letech nedochází k nějakým zásadním změnám nebo událostem. Nadále se pravidelně na sklonku každého roku konají výroční shromáždění s neodmyslitelnou volbou výboru. Do roku

1909 zůstává v čele klubu Rudolf PIFFL, v ostatních funkcích se různě střídají již uvedená jména. Objevují se však i noví členové: Ludwig REINDL, Franz TROSCHL, Franz JODL, Hermann OBERSTEINER. V roce 1909 se v klubu objevuje poprvé žena - sl. M. Straube. Příští rok,

1910 je předsedou zvolen Franz TROSCHL, roku

1912 jej vystřídal Fritz BLUMENTRITT. V korespondenci klubu z této doby se již také objevují četné obchodní dopisy nabízející p.t. klubu nejrůznější fotopotřeby hlavně z Německa. U zápisu z výroční schůze 28. listopadu

1913 je poznámka - velmi se snížil počet členů. Není divu, vždyť příští rok propuká první světová válka. Ta také přerušila činnost klubu na celých pět let. Po skončení války se Němci velice rychle vzpamatovali a již 21. ledna

1919 je činnost klubu obnovena. Ve funkci předsedy se objevuje Franz TROSCHL, místopředsedou je Karl JODL. U zápisu je poznámka - během přerušení činnosti klubu ve válečných letech se o každoroční finanční uzávěrky starali sl. M. STRAUBE a p. ředitel MASCHEK. Opět jeden důkaz pověstné německé důkladnosti. Oficiální tradiční výroční schůze se koná 28. listopadu a je na ní konstituováno nové vedení klubu. Předsedou se stává prof. Ludwig LANGHANS, zapisovatelem Adolf STABERNAK, pokladníkem Wilhelm HAAS a účetním prof. Ing. Franz WALENTA. Klub má pouze sedm členů!

1920 - tradiční výroční schůze 25. listopadu, vedení klubu zůstává beze změn, přibyli dva noví členové. V několika následujících letech nedochází v klubu opět k žádným významným událostem. Konají se sice tradiční výroční schůze, na postech vedení klubu "hrají jeho členové hru škatulata hejbejte se", nezúčastňují se žádných výstav a ani je nepořádají sami. Z klubu se stává jakýsi "spolek pro vzájemné obdivování." V roce

1924 se po dlouhé době koná v ČSR výstava německých klubů amatérských fotografů, doklad o tom, že by se jí zúčastnil i českobudějovický klub se mi nepodařilo najít. Roku

1926 byla výroční schůze vyjímečně již 27. září, vedení klubu zůstává beze změn, v zápisech je poznámka, že členové byli seznámeni s novým zákonem o zřemeslnění fotografie. Další výroční schůze klubu byla 17. října

1927. Předsedou byl zvolen Karl JODL,jeden ze zakládajících členů klubu, nyní již ředitel měšťanské školy v Č. Budějovicích, zapisovatel je Dr. A. WATZL, pokladník kpt.v.v. Max BANACH a správce majetku, který tvořila hlavně poměrně obsáhlá knihovna, v níž nechyběly stěžejní odborné publikace své doby (seznam je součástí studované dokumentace), několik kamer, které si pravděpodobně mohli členové klubu půjčovat a finanční hotovost získaná z pravidelných členských příspěvků, byl Richard NISSL. V tomto roce se klub stává také členem D.L.V. (Deutscher Lichtbildnarverband in der Tschechoslowakischen Republik) - do této doby patřil klub, jak je uváděno v literatuře, jako čtvrtý nejstarší člen do "Lichtbildner - Verband Nordböhmen" - doklad tohoto tvrzení se mi v klubové pozůstalosti nepodařilo najít a tato pro mne zarážející skutečnost - místní klub z jižních Čech patřil k severčeské organizaci - zůstane už asi navždy nevysvětlitelnou záhadou. 21.3. je do klubu přijat ak. mal. Ferry KLEIN, jeden z pozdějších spolupracovníků známé českobudějovické avantgardní skupiny Linie. Do klubu se vlévá nový život. Dokladem procitnutí z několikaleté letargie je i účast klubu na spolkové výstavě D.L.V. v Podmoklech.

Rok **1928** je rokem nebývalé korespondence. Dokladem je celá řada dopisů od vedoucího D.L.V. Hermanna WOLFA z Varnsdorfu. Týkají se většinou organizačních záležitostí - klub dostává stanovy D.L.V., organizační pokyny pro účast v mapových okruzích, informace a potvrzení o platbách členských příspěvků aj. Velká pozornost je také věnována přípravě výroční výstavy D.L.V. v Brně, která se chystá na příští rok. Tradiční výroční schůze je 5. listopadu. Mezi dokumenty se také poprvé objevuje velice zajímavý doklad umožňující udělat si představu o složení členské základny klubu.

Seznam členů Klub der Amateurfotografen in B. Budweis pro období 1928 - 29

jméno	zaměstnání	bydliště
Banach Max	kapitán v.v.	Vrchlického Č.B.
Binder J.	úředník J.č.E.	Krajinská Č.B.
Blumentritt Fritz	profesor	Lannova Č.B.
David Ludwig	generálmajor v.v.	Innsbruck
Endler J. Dr. Ing.	chemik L.aC. Hardtmuth	Č.B.
Haas W.	uředník spořitelny	Č.B.
Hardtmuth Anna	velkopodnikatelka	Linecká Č.B.
Janota K.	vrchní sládek	měšťan. pivovar,Alešova Č.B.
Jodl Karl	odborný učitel	Č.B.
Klein Ferry	akad. malíř	třída Čsl.legií 11 Č.B.
Langhans Ludwig	ředitel	Kněžská 267 Č.B.
Langhans Robert	účetní	měšťan.pivovar, Alešova Č.B.
Mikulasch J.	major v.v.	Wiener Bankverein Č.B.
Monken	lesní Ing.	Ponešice,pošta Purkarec
Nahma J.	úředník L.a C. Hardtmuth	Č.B.
Netter Alfred	úředník spořitelny v.v.	ul. 28. října Č.B.
Nissl Richard	prokurista	Doudlebská Č.B.

Rauscher Anni	fotografka	Lannová 12 Č.B.
Schneider Bernard	úředník Spiro a synové	Č. Krumlov
Stabernak Adolf	úředník spořitelny	Riegrova 925 Č.B.
Taschek Josef	starší purkmistr	Krajinská Č.B.
Walenta F. Ing.	profesor	Most
Watzl A. Dr.	chemik	Krajinská 149 Č.B.
Watzl Anni	manželka knihtiskaře	dtto.
Wojta Josef	profesor	Děkanská 274 Č.B.
Zabranský Max Ing.		Vídeň, Feldgasse 10/II
Zückert Dr.	úředník L.aC. Hardtmuth	Č. B.
Plematl Fr.	bankovní úředník	Štefaniková 55 Č.B.
Fröhlich J. Ing.	ředitel zemědělské školy	Č.B.
Bredschneider Ferd. Ing.	Spiro a synové	Č. Krumlov
Gibian Franz Ing.	chemik	Vrchlického 520 Č.B.
Stegmann Josef	prokurista	Wilsonovo nám. Č.B.

Jsem přesvědčen, že k seznamu není co dodat. Plně se zde ukazuje např. tvrzení uvedené v úvodních částech textu o "třídní" příslušnosti členů tehdejších fotografických spolků.

Je zde rok **1929** a s ním i jeden z vrcholů činnosti klubu. Výroční slavnostní shromáždění D.L.V. s valnou hromadou a každoročně u této příležitosti konanou výstavou je tentokráte v moravské metropoli Brně. Jako delegát českobudějovického klubu je na valné hromadě přítomen Dr. A .J. WATZL. Výstava proběhla od 19. května do 2. června v Moravském uměleckoprůmyslovém muzeu a při této příležitosti navázal oficiální styky s německým svazem český SČKFA.. Za budějovický fotoklub byla výstava obeslána pracemi:
Alfred Netter (Labutě, V posledním slunečním paprsku, Poslové jara, U kostelní brány, Lesní idyla - bromoleje), Bernard Schneider (Plášťový most, Jodokova věž, Staré město - vše snímky z Č. Krumlova - bromolejotisky), Dr. Alfred Watzl (Babiččin pracovní kout, Zimní večer, Campanile - bromolejotisky), Richard Nissl (Návštěva na sýpce, Západ slunce u moře, Portrét "Marianne S."- bromolejotisky, Topoly, Vlny a Hra světla, Zákoutí v přístavu Toscolano - bromostříbrné zvětšeniny), Ludwig Langhans - Těžký chleba - bromolej, Z Rannatalu - gumotisk, Zimní večer , Trosky mlýna, Ze Šumavy - vícebarevné gumotisky) Karl Jodl (Můj otec-gumotisk, Kvetoucí louka-vícebarevný gumotisk), Ferry Klein (Sv. Vigilio - bromolejotisk, Lesende, Obraz (2x)- bromoleje).Spolkový diplom č. 7 dostal R. Nissl za snímek č.86 "Západ slunce u moře".

Opět další doklad předešlých tvrzení - ještě na přelomu 20. a 30. let němečtí amatéři ve většině případů lpějí na "klasické umělecké fotografii" zpracované tvárnými procesy a námětově se pohybují v oblastech nejkonzervativnějšího salónního piktorialismu. Fotografie jejichž autory a názvy jsem uvedl se mi nepodařilo vypátrat v archivech ani mezi reprodukcemi v dobových tiskovinách. Výroční schůze klubu se konala 4. listopadu, předsedou je zvolen

K. Jodl, o korespondenci se stará Richard NISSL. Ten také dostává z českého fotoklubu v Č. Budějovicích oficiální pozvánku jíž jsou němečtí fotografové zváni na velkou výstavu pořádanou českým fotoklubem v Hlaholském sále Besedy, kde bude od 1. prosince vystaveno na 100 mezinárodních snímků. Poslední záznam z tohoto roku uvádí, že 3. 12 podal žádost o vystoupení z klubu Ing.Ferdinand BREDSCHNEIDER, civilní inženýr pro elektrotechniku z Českého Krumlova.

Z přelomu let 1929 - 30 je opět k dispozici jmenný seznam členů klubu:

Max Banach	kapitán v.v..	Vrchlického
J. Binder	úředník	Krajinská
Fritz Blumentritt	profesor	Lannova
Ludwig David	generálmajor v.v..	Innsbruck
Ing. J. Fröhlich	ředitel zemědělské školy	Č.B. Čtyři dvory
Ing.Dr. J. Endler	úředník u Hardtmuth	Č.B.
Ing. F. Bredschneider	úředník Fy. I.Spiro & Söhne	Č. Krumlov
Ing. F. Gibian	ředitel Fy.M.Ullmann&Sohn	Č.B. Vrchlického 520
W. Haas	úředník spořitelny	Č. B.
Anna v. Hardtmuth	velkopodnikatelka	Č. B.
E. Janota	vrchní sládek	Č. B.
Karl Jodl	ředitel měšťanské školy	Č.B.
Ferry Klein	akademický malíř	Čsl.legií 11
Ludwig Langhans	ředitel	Kněžská 267
Robert Langhans	účetní	měšťan. pivovar, Alešova
J. Mikulasch	major v.v.	Unionbanka, Krajinská
Ing. J. Monken	lesní Ing.	Poněšice
Alfred Netter	úředník spořitelny na odpoč.	28. října Č.B.
Richard Nissl	prokurista	Doulebská
Anni Rauscher	fotografka	Lannova 12
Mag. Pharm. K. Demuth	lékárník	Sterneckova
Bernard Schneider	úředník I.Spiro Söhne	Č. Krumlov
Adolf Stabem(r)?ak	úředník spořitelny	Riegrova
Josef Taschek	starší purkmistr	Krajinská
Ing. F. Walenta	profesor	Most
Dr. A. Watzl	prokurista	Krajinská
Josef Wojta	profesor	Děkanská 274
Ing. Max Zabransky	prac. ve Vídni, v ČB ženat	Wien, Feldgasse 10/II
Dr. I. Zückert	úředník u Fy. Hardtmuth	Č.B.
F. Plematl	bankovní úředník	Štefanikova 55

1930 Výroční schůze se konala 3. prosince, v zápisech je několik nejednoznačných narážek na vztahy v klubu. Pravděpodobně i zde dochází s určitým zpožděním k jakémusi generačnímu a názorovému rozkolu. V korespondenci jsou oběžníky vydávané D.L.V. s upozorněním na konání výstav, přednášek, poznámky k mapovým okruhům, soutěžím atp. Během roku došlo k těmto událostem: v červnu umírá dlouholetý člen klubu J. BINDER, 27. července - 10. srpna se koná výroční výstava D.L.V. v Karlových Varech. Přestože předseda klubu K. JODL dostal pozvánku k účasti klubu od karlovarského předsedy Alexandra EHRENBRANDTNERA, klub se, pravděpodobně kvůli interním neshodám, nezúčastnil. 27.7. opouští klub Dr. A.J. WATZL, 5.9. jej následuje Dr. ZÜCKERT, 18.9. umírá zakládající člen, ředitel Ludwig LANGHANS, od 1. 10 je novým členem klubu JUDr. MESSNER a konečně 30.12.opouští klub druhý z bratří Langhansů, vrchní účetní měšťanského pivovaru v Č. Budějovicích Robert LANGHANS.

Zajímavým nálezem pro mne byl také dopis z 6. října 1930 v němž se Dr. Richard FINKMIT z Deutscher Museums - Verein B. Budweis dohodl s pány Netterem a Haasem z německého fotoklubu na předání fotografií, originálních desek atp. s tématikou města a okolí do Německého muzea v Č. Budějovicích. Tyto materiály měly být navíc označeny názvy zachycených objektů a "...pro případné použití v tiskovinách a poskytnutí honoráře..." i jménem autora. Vynaložil jsem opravdu velké úsilí, abych se této kolekce dopátral, leč - opět marně.

1931 Členskou základnu se podařilo stabilizovat a klub vykročil vstříc novým úspěchům. Lví podíl na tom měla "mladá krev." 28.6. se hlásí posluchač medicíny v Praze, bydlištěm Neugasse (dnes Nová ulice) 33/I Č. Budějovice, **MUC. Heinrich WICPALEK**, budoucí "tažný kůň" klubu. Krátce po něm následují pravděpodobně jeho přátelé ze studií **cand. Ing. arch. Rob ROHR a JUC. Willi (Josef Wilhelm) JOHANNEK**. Tito mladíci se také stávají zástupci klubu na výroční spolkové výstavě D.L.V., konané toho roku v Trutnově (Johannek 1 snímek, Wicpalek 5 snímků). Všichni studovali v Praze, která byla centrem veškerého kulturního dění 30. let. Důvěrně znali všechny dobové časopisy zabývající se fotografickým děním, navštěvovali výstavy, znali pokrokové divadlo, moderní hudbu a literaturu, byli v centru dění vrcholícího purismu a jak se ukáže v blízké budoucnosti, nebyla jim cizí ani avantgarda. Podle toho také vypadaly jejich fotografie. Již žádné ušlechtilé procesy, žádné gumotisky a olejotisky, ale čisté bromy. Principy moderní fotografie v této době asi ovládly i porotce fotografických výstav D.L.V. neboť na výstavě v Trutnově byly i snímky budějovických mladíků vystaveny bez problémů.

1932 výroční schůze se koná 2. prosince. Přítomni jsou:Alfred Netter, Josef Binder, Heinrich Wicpalek, Ludwig Langhans, prof. Josef Wojta, Beneš, Richard Nissl, Ferry Klein a zakladatel klubu Karl Jodl (ředitel občanské školy) - ten dva dny poté, 5. prosince, umírá ve věku 61 let. Klub zaznamenal hlavně díky mladíkům velký úspěch na 6. výroční výstavě D.L.V. v Opavě (26.března - 10. dubna). V dopise ze 14.dubna 1932 (odeslán z Prahy) Hermann

Wolf, šéf D.L.V. Warnsdorf píše na Club der Amateur - Photographen Budweis - "Na letošní výroční spolkové výstavě v Opavě jste získali putovní pohár fy. Opitz - Photohauss in Haida (Nový Bor) za nejlepší společnou kolekci. Mimo to získali vaši členové tyto ceny : 1. cena - zlatá plaketa svazu - kandidát architekt Rob.Rohr za snímek "Grafik", 7. cena - zlatá medaile čestného výboru města Opavy - M.U.C. Heinr. Wicpalek za snímek "Stíny" a spolkový diplom za snímek "Portrét shora", 8. cena - stříbrná plaketa čestného výboru města Opavy - J.U.C. Wilhelm Johanek za snímek "Na kostelních schodech".

V dopise z 21. dubna (korespondence před výstavou - 2. mezinárodní salon Vídeň) píše Wicpalek předsedovi klubu K.Jodlovi a chce poslat pokud možno modernější fotografie, "...aby nemohl pan Mahler říkat, že budějovický spolek odpočívá na vavřínech z dob Davidových".

-9. červen 1932 - M.U.C. Wicpalek opět píše K. Jodlovi z Prahy - velký úspěch budějovického spolku - ve Vídni visí foto Netter (Zasněžený), Klein (Ultimo), Rohr (Pohled skrz světlík), Johanek (Okenní mříž, Zasněžená kola), Wicpalek (Portrét shora, Zamrzlá řeka) jsme nejsilněji zastoupený fotoklub z Č.S.R. (Za klub posílal fotografie také Nissl, ale nebyly vystaveny).

Z tuzemska vystavují ještě Lauschmann a Jeníček (dokonce po 3 snímcích). Z Č.Budějovic ještě "soukromě"(ne za klub) sl. Chalupová.(**sl. Resl Chalupa,** adresa - "Dentaldepot", Nám. Svobody 31, Č. B.) Ta se stává členkou klubu až po Vídeňské výstavě..

- Členové klubu se také úspěšně účastnili 2. mezinárodního salonu v Sopronu (Šoproň)- R. Chalupa měla vystavené 3 fotografie, Johannek 1 a Wicpalek 4 (dostal čestnou zlatou plaketu a diplom), součástí kolekce klubu byly i fotografie F. Kleina, A. Nettera a R. Rohra, ty však nebyly vystaveny. Konečně 20. listopadu se někteří členové klubu podíleli na prvním veřejném podniku - výstavě **Fotolinie** (Klein -Typofoto, Fotomontáž. Chalupová - fotografie prostých předmětů., Johannek - fotografie stroje a Wicpalek - zátiší, fotogramy, portrét).

K tomu také článek z Lidových novin ze dne 1.12. 1932, autor Ing. Černoch, V.:

"...V Českých Budějovicích se koná (20.11. - 4. 12.) ve výstavních prostorách nového Ústavu pro zvelebování živností (pozn. - slavnostní otevření ústavu bylo 9.října 1932, dnes sídlo Obchodní akademie) výstava nové fotografie, je to významný čin družstva Linie, jehož ráz nápadně vybočuje z obvyklého rámce provinciálních kulturních podniků.

Nejskvělejší fotografické listy vystavuje R. Chalupová, z nichž Šlehačky na sníh a Elipsy snesou nejpřísnější mezinárodní měřítko. Technická dokonalost všech jejích prací je právě tak znamenitá jako těch, které vystavuje H. Wicpalek. Z nich je nutno si všimnout vedle několika zátiší zejména výborného portrétu, jehož krása je nejen v neobvyklosti pojetí, ale zejména v tom, že nechce být uměleckou fotografií. Nejpozoruhodnější další práce jsou Klein (Ultimo, Stroj), Kocmoud (Nádobí, 1931). Fotomontáže Klein - Fiala mají dobrý průměr tohoto oboru užité fotografie."

1933 - 34. výroční schůze klubu se koná 2. listopadu, předsedou je zvolen Ludwig Langhans, zástupce Richard Nissl, zapisovatel Heinrich Wicpalek, správce majetku kpt. Beneš,

správce komory řeď. Kaudelka, přísedící Ferry Klein. Klub má na konci tohoto roku 28 členů, z toho tři čestné (velkopodnikatelka Anna von Hardtmuth, generálmajor ve výslužbě Ludwig David z Innsbruku a manželka majitele tiskárny Anni Watzl). Čestnými členy se stávali, jak bychom řekli v dnešní době, "sponzoři" klubu." Dokladovat to lze v případě klubu pouze na podnikatelce Hardtmuthové. Ostatně v klubu byli i dva zaměstnanci její firmy (Ing. Dr. J. Endler a Dr. I. Zückert). Jak je patrné z korespondence klubu, tento byl zmiňované firmě jistým způsobem užitečný - někteří členové klubu "testovali" novinky v sortimentu retušovacích a kolorovacích barev, které fa. Hardtmuth vyráběla. V tomto roce má klub nový fotoateliér. K dispozici jej dal Dr. H. Wicpalek, se zařizováním pomohli ak. mal. F. Klein, ředitel Langhans, ředitel Kaudelka a H. F. Binder (bratr J. Bindera), 2 reflektory poskytl Ing. Gibian. Zástupci
klubu opět nechyběli na spolkové výstavě D.L.V. v Praze (sl. Chalupa, řeď. Langhans - diplom,R. Nissl, další nová žena v klubu sl. L. STEIN a H. Wicpalek) šlo o 1. Gauausstellung des Südgau im D.L.V. in der ČSR, konané od 9. března, komisař výstavy byl Hans Klein, Praha. Proč zase první? V D.L.V. došlo vzhledem k velkému množství spolků a klubů k jejich rozdělení do pěti žup (Gau - viz. příloha). U příležitosti zahájení výstavy byla již tradiční výroční schůze s valnou hromadou D.L.V. konaná tentokráte pod patronací pražského klubu - Klub deutscher Amateurphotographen in Prag. Zde bylo rozhodnuto, že příští spolková výstava D.L.V. bude v Č. Budějovicích. Hned příští měsíc jsou práce nejaktivnějšího českobudějovického Němce H.Wicpalka k vidění na 2. mezinárodním salonu v Praze (8.-23. duben) recenze výstavy od J. Bartušky je v květnovém čísle časopisu *linie*, II.ročník /1933, č. 11, str.86 - "... z 90% převládá stará škola, vystavené fotografie jsou bezobsažné, chybí sociální motiv. Československá expozice se nejvíce přibližuje životu, za Fotolinii vystavují H. Wicpalek (2 foto) a českobudějovický rodák Spira (2 fotografie). Vystavovala i Grete Popper (Negativ kočky).V německé kolekci je nejlepší Reklamní foto Bavorské státní grafické školy." Následovala účast klubu na 1. mezinárodním salonu v Košicích (sl. R. Chalupa, H. Wicpalek) a poslední akcí klubu v tomto roce plném činorodosti byla účast na další výstavě Linie 11.5. - 21.5. v Plzni (Langhans, Nissl, Chalupa, Klein, Johannek a Wicpalek),

ROK 1934 - VRCHOL ČINNOSTI KLUB DER AMATEURFOTOGRAFEN IN B. BUDWEIS

Klub slaví 35.narozeniny. Výroční schůze se koná 29. listopadu, předsedou klubu je nadále L. Langhans, místopředseda R. Nissl, 1. zapisovatel H. Wicpalek, 2. zapisovatel sl. R. Chalupa, správce komory ředitel Kaudelka, pokladník Ing. E. Müller, účetní J. Binder a přísedící redaktor H. Czesak. Shodou okolností má klub 35 členů. je pořadatelem 8. výroční spolkové výstavy D.L.V. na níž je bohatě zastoupen (obr. č. XXII).

Výstava se konala 16.-30 září v českobudějovickém Ústavu pro zvelebování živností za spoluúčasti Verband deutscher Amateurfotgrafenvereine (V.D.A.V.), Verband österreichischer Amateurfotografenvereine (V. ö. A. V.) a Magyar Amatörfényképezök Orszagos Szövetségének (M.A.O.S.) Byly vypsány tři kategorie 1. výtvarná fotografie, 2. vlastivědná fotografie a 3.fotografie užitá. Veškerá korespondence je adresována na Dr. H. Wicpalka. Organizační zajištění výstavy se stalo pro klub prestižní záležitostí. Byl ustaven organizační výbor ve složení: vedoucí výstavy - MUDr. H. Wicpalek, výbor - sl. Chalupa, řeď. Kaudelka, ak.mal. F. Klein a řeď. Langhans. Čestným protektorem výstavy se stala Anna Hardtmuth. Po obsáhlé korespondenci s vedením D.L.V. byla určena i porota ve složení: NICLATSCHEK (Varnsdorf), G. POPPER (Georg Popper, majitel Vzorkového skladu tuzemského a zahraničního nábytku, dekoračních a závěsových látek, Rytířská ul. 22/II, Praha I, pobočku měl i v Č. Budějovicích a byl sponzorem výstavy, pozn. - příbuzenský vztah s Gretou Popper se mi nepodařilo prokázat, měl také "jistý" vztah ke sl. R. Chalupa) a WIRMITZER (Ústí n.L.) Na výstavu bylo zasláno 1004 snímky, z nich na výstavu vybráno 504. V klubových zápiscích jsou i pyšné poznámky, že Č. B. klub je lepší nežli pražský - Praha, 17 autorů, 42 vystavených snímků (celkem poslal pražský klub 135 snímků, v kolekci i práce dvou žen - sl. Anny Taussig - 1 sn. kat. B a 1 sn. kat. C a již několikráte zmiňovaná Greta
Popper, která dostala diplom v kat. A za portrét Jan Kubelík a v kat. B diplom za Pohled z Akropole. Mimo to posílala snímky, které byly porotou zamítnuty - 4 sn. kat. A - Dětská hlava, Mlha, Motiv z Řecka a Bříza, 3 sn. kat. B - Matka a dítě (Slovensko), První sníh (Praha), Letní den (Jižní Čechy) a 2 sn. kat. C - Na Akropoli, Detail Dionýsova divadla v Athénách), Č. Budějovice vedou, jen 10 autorů, 28 snímků, ale R. Nissl dostal Perutzovu medaili, řeď. Langhans, sl. Chalupa, H. Johannek, H. Netter a Dr. Wicpalek (2x) diplomy. Bez ocenění zůstaly, ale byly vystaveny fotografie dalších příslušníků klubu - Dr. Fink, řeď. Kaudelka, Liebl, Dr. Watzl a Walenta. O výstavě se pochopitelně psalo i v spolkových tiskovinách D.L.V. např. Verbandsnachrichten D.L.V. - 5.ročník, říjen 1934 (vydal Josef F. Rimpler, Haida) - zpráva o 8. spolkové výstavě D.L.V. v ČSR 16. září 1934 v Č. Budějovicích. Zastoupeny spolky: Brno, Frýdlant, Jablonec n.N., Hrádek n. Nisou, Vrchlabí, Dvůr Králové, Liberec, Rumburk, Šluknov, Trutnov, Varnsdorf, Ústí n. Labem, Benešov n. Ploučnicí, Podmokly, Česká Lípa, Duchcov, Nový Bor, Chomutov, Litoměřice,

Bohosudov, Mistrovice, Postoloprty, Kamenický Šenov, Teplice, Děčín, Aš, Chodov, Loket, Jirkov, Kraslice, Karlovy Vary, Nejdek, Roßbach(?), Luby, Vejprty, České Budějovice a Praha. (Uvedl předseda spolku Hermann Wolf z Warnsdorfu) Porota výstavy ocenila tyto autory: kategorie A Perutzplakette - Richard Nissl (Č.B.), Diplomy: Resl Chalupa, Dr. H. Wicpalek, Alfred Netter, Wili Johanek , řeď. Ludwig Langhans (z Č.B.), také G. Popper(Praha), kategorie C - diplomy - Dr. H. Wicpalek, G. Popper a další. Slečna Grete Popper, Praha XII, Na švihance 8, je ve stejném materiálu zmíněna v souvislosti s mapovými okruhy jako vedoucí mapového okruhu pro Prahu - Gau Südböhmen (župa jižní Čechy).

Zmínka o výstavě je i v českém tisku - "Večer" 2./X. 1934(Praha)
Výstava německého svazu v Čes. Budějovicích

"...Naši Němci mají před námi důležitý náskok" pořádají každoročně velkou výstavu svého svazu. Jest vždy instalována v jiném městě, podle sídla klubu, jemuž bylo svěřeno její uspořádání. Letošní, již osmou, uspořádal Klub fotografů amatérů v Českých Budějovicích, jeden z nejvýznačnějších německých klubů, jehož dlouholetým činným členem byl známý literární pracovník fotografický David.(?)

Němci mohou tedy každoročně srovnávati vývoj svých klubů, četnými vyznamenáními burcovati je a jejich členy z pracovního klidu a - což jest nejdůležitější - změnou sídla svých výstav propagují dobrou fotografii ve všech krajích, jež obývají. Jaký význam má to vše po stránce menšinové, není třeba ani zdůrazňovati.

Letošní výstava jest umístěna ve výstavních místnostech českobudějovického Ústavu pro zvelebování živností. Je přebohatě obeslána (výstavní katalog čítá 503 čísel). K loňským dvěma oddílům výstavy : obrazovému a vlastivědnému, přibyl letos ještě třetí, ukázky fotografie užité. Ovšem, tak jako loni, i letos vystavují ve zvláštní skupině zahraniční Němci.

Ve skupině obrazové fotografie je 328 fotografií a zastoupeno je tu členstvo 34 klubů z celé republiky. Technicky jsou vystavené práce v celku lepší než na loňské výstavě pražské. Ideově je výstava všehochuť směrů posledních let. Jaký duch asi vládne v německém svazu, charakterizuje výstižně úvodník výstavního katalogu slovy:"Nepokoušejme se, abychom proti přirozenému vývoji napodobovali fotografii dřívějška, která ve svém způsobu sotva by se dala překonati. To by ostatně znamenalo stagnaci a tím i zkázu nynější fotografie." Na výstavě není proto také na př. přesvědčujících obrazů klasické komposice, avšak není tam ani náznaku, kterou cestou by se Němci chtěli ubírati v budoucnosti.

Při prohlídce vlastivědné skupiny, jež obsahuje vynikající práce i nejčelnějších německých fotografů, dere se na mysl otázka, zdali účelem této fotografie jsou jen nesoustavné ukázky jednotlivých pracovníků. Zde ovšem Němce daleko předstihujeme my účelnou prací ve fotografických odborech turistických klubů. Vlastivědný oddíl obeslalo 21 klubů 75 fotografiemi, mezi nimiž vynikají krásné ukázky z Prahy.

Také i třetí výstavní skupina, užitá fotografie, jest jen nesoustavnou ukázkou prací jednotlivců. Jejím zřízením snad chtěli Němci naznačiti, že chtějí důsledněji prováděti rozlišování fotografií podle obsahu. Vždyť mnohé z ukázek mohly by dobře zaujmouti místo v oddílu obrazovém, jak jsou krásně provedeny. V této skupině jest vystaveno 53 fotografií a zastoupeno 13 klubů. Jest zajímavé, že jsou tu fotografie i význačných německých piktorialistů.

Z Němců zahraničních jsou nejpočetněji zastoupeny dva linecké kluby, povětšině fotografiemi z Alp. Maďarská exposice, která loni bez velkého oprávnění byla zařazena do výstavy, zmenšila se letos na jediného maďarského Němce, který se značně liší od maďarské školy."

Alois Krbec, red., Praha XII, Písecká 1

Činnost klubu tento rok vrcholí, dalších výstav a akcí je celý přehršel. 25.března - 10.dubna další fotovýstava Linie. Následují :3. mezinárodní salon Luzern (Chalupa 1 f., Wicpalek 4 f. - stříbrná plaketa), 1. mezinárodní salon Ljublaň (Wicpalek 3 f.), 3. mezinárodní salon Šoproň (Wicpalek 2 f. - diplom), 3. mezinárodní salon VídeňChalupa 2 f., Wicpalek 2 f.),

Z dnešního pohledu byla velice významná a v prostředí německých fotoklubů naprosto ojedinělá účast na avantgardní fotovýstavě ve Znojmě - 2.Výstava fotografií hostí KFA ve Znojmě (spolu s avantgardní brněnskou Fotoskupinou pěti a Fotolinií) V katalogu k výstavě píše Josef Bartuška (vůdčí osobnost a organizátor života Linie) o programu skupiny mimo jiné tato slova:" Skupina nepropaguje "moderní" fotografii, nýbrž fotografii novou, fotografii ryzí, fotografii ilustrující dnešní život. Nevydává žádných hesel ani manifestů, snažíc se dáti fotografii jen to, co jí patří. Fotografie musí býti fotografií, nic více a nic méně. Snaží se odstranit z fotografie zbytky piktorialismu, který ještě tu a tam se objevuje i u vážných pracovníků, snaží se zintelektualizovati fotografii a vnést do ní prvek sociální.".

1935 výroční shromáždění 7. října, předsedou zvolen prof. J. Wojta,(ředitel stát. něm. reál. gymnasia v Č. Budějovicích), místopředseda R. Nissl, 1. zapisovatel Bedřich Roth, (soukromý úředník), 2. zapisovatel H. Wicpalek, pokladník prof. Heinrich Müller, správce komory řeď. Kaudelka, pokladní kontroloři H. Madl a Ing. E. Müller, přísedící H. Czesak.
- Spolek má 38 členů. Na shromáždění byli dále přítomni: Langhans, Rohr, Klein, Binder, Dr. Wurdak, Scheicher a Liebl.

Účast členů klubu na výstavách: Gauausstellung des Südgau im D.L.V. in der ČSR - Praha 9. - 23. března, 3. mezinárodní salon Praha, 1. mezinárodní salon Tokyo, 4. mezinárodní salon Luzern a spolková výstava D.L.V. v Bratislavě, všech těchto salonů a výstav se prokazatelně zúčastnili opět R. Chalupa a H. Wicpalek 9. prosince umírá ve věku 68 let Alfred Netter,vrchní úředník budějovické spořitelny v.v.

1936 výroční shromáždění 5. listopadu, předsedou klubu zvolen MUDr. Heinrich Wicpalek.

- Účast na 1. mezinárodním salonu D.L.V. v K. Varech.

- 15. - 29. března v Č.Budějovicích Výstava mezinárodní fotografie - L. Moholy-Nagy (premiéra před Prahou), mimo to na výstavě fotografie Jindřicha Štyrského (Praha), Fotoskupiny pěti - f5- Kamenický, Němec, Nohel, Povolný, Táborský (Brno) a Fotolinie - Bartuška, Červinka, Fiala, *Chalupová, Klein*, Klempfner, Kocmoud, *Langhans*, Novák, *Nissl*, Pexidr, Vondrášek a *Wicpálek* **16**(Č.Budějovice- Němci kurzívou)

Zde končí zápisy klubu z výročních schůzí.

1937- 2. - 17. října 10. jubilejní spolková výstava D.L.V. Ústí n. Labem

1938- 17. červen umírá komerční rada Eduard Nissl (85 let). V korespondenci je velké množství přihlášek na nejrůznější domácí i zahraniční (Polsko, Maďarsko, Francie, USA, Kanada, GB,Japonsko, Slovensko atd.) soutěže a salony - většinou nevyplněné čisté tiskopisy.

- spolek měl klubovnu v "Damenverein" Doudlebská tř. (tiskopis - přiznání nájemného 1938) domě, tzv. Deutsches Kulturheim, místn, č. 16 a 19 v 1. patře, ul. B. Němcové.

Tímto jsem vyčerpal všechny informace dostupné v materiálech z "pozůstalosti" Klub der Amateurfotografen in B. Budweis, uložených ve státním archivu v Českých Budějovicích ve svazku označeném B 206. Pochopitelně jsem se zajímal o další životní osudy několika "nejčilejších" protagonistů českobudějovického německého fotoamatérského hnutí (ak. mal Ferry KLEIN, MUDr. Heinrich WICPALEK, slečna Resl CHALUPA a JUC. Wilhelm JOHANNEK). Ve Státním archivu Třeboň se mi podařilo objevit svazek označený "Osobní spisy Němců 1920 - 1948 A - W)" (předaný dílčí inventář městského úřadu Č.B., inv. č. 781.XI/8b), kde bylo jen několik úředních dopisů z nichž:

MUDr. Heinrich WICPALEK

(1906 - 1997)

Po dokončení studií v Praze (1931) pracoval krátce jako praktikant v Obecné nemocnici Č. Krumlov. Později praktický lékař v Mladém u Č. Budějovic. Výnosem Zemského úřadu v Praze ze dne 21. září 1939 jmenován městským lékařem pro III. okrsek v Č. Budějovicích, kde přebírá agendu 16. prosince 1939. Od 1. ledna 1940 se stěhuje do nového bytu s ordinací na adrese U tří lvů č. 475/III (nájemní obecní byt - 1 kuchyně, 5 místností, 1 ordinace s příslušenstvím a garáž). Koncem února se stává krajským vedoucím lékařem a v březnu je povolán "...k plnění povinností ve službě říši a Führerovi." O rok později se vrací domů na dovolenou (11.8. - 31.8. 1941). Po dovolené zpět do aktivní služby k Wehrmachtu. Jeho stopy mizí v jakémsi záložním lazaretu u Königgrätz, kde pracoval jako mladší lékař.Při dalším pátrání jsem Dr. Wicpalka objevil v rakouském Linci. Po válce zde

dlouhá léta pracoval v jedné z četných chemiček, která produkovala farmaceutické výrobky. Jejich testováním a prodejem lékařům se Dr. Wicpalek zabýval. Kromě toho vedl soukromou lékařskou praxi a pracoval jako posudkový lékař. Na fotografii nezanevřel. Při svém zaměstnání pokračoval v úspěšné kariéře amatérského fotografa, získal mnoho ocenění na různých fotografických výstavách, salonech a soutěžích, pracoval v různých funkcích v hornorakouském svazu amatérských fotografů a nakonec se stal jeho dlouholetým předsedou (obr. č. XXIII).

JUC. Wilhelm Josef JOHANNEK

Narozen 25.4. 1905 v Písku. Studia v Praze, 1932 vstoupil do německého fotoklubu v Č. Budějovicích. Pracoval jako úředník na českobudějovické radnici, bydliště Hroznova č. 111. Od 6.6. 1940 u Wehrmachtu - nejprve u letecké záložní kompanie u Vídně, zde vyškolen jako radista a 11.9. 1943 odvelen do Francie, kde pracoval kdesi v blízkosti Paříže jako radiotelegrafista. Na základě jakéhosi doporučení byl za nedlouho propuštěn z činné služby, vrátil se do Č.Budějovic a do konce války pracoval opět na radnici. Další zmínka souvisí s trestním jednáním ze 7. března 1947 (procesy s Němci). Tehdejší předseda MNV píše na žádost soudu v Č.Budějovicích posudek: "...Johannek býval pravou rukou starosty Davida (pozn. - válečný českobudějovický starosta), byl v denním styku s gestapem a šikanoval obecní zaměstnance české národnosti. Donašeč a udavač." Zde neslavně končí i stopa druhého člena "mladé vlny" českobudějovického německého fotoklubu.

Jakékoliv bližší informace o slečně **Resl Chalupa** se mi nepodařilo zjistit, o akademickém malíři **Ferry Kleinovi** (obr. č. XXIV) (dle sdělení pamětníka p.Oty Sepa - poválečný fotoreportér Jihočeské pravdy) jen, že pracoval v tehdy nejlepší českobudějovické tiskárně, jejíž majitelem byl p. Fiala, jako grafický úpravce tiskovin. Spolu s Fialou vytvářel v rámci Linie fotomontáže a koláže (obr. č. XXV). Poválečné osudy Kleina jsou pro mne zatím také neznámé.

11. ZÁVĚR

Snažil jsem se najít i "obrazovou" pozůstalost. Pátral jsem v dobovém německém i českém tisku a v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích (kde jsem se setkal se značnou pohodlností a neochotou). Fotografie ze mnou sledovaného období mohou být (?) součástí dosud nezpracovaných fondů. Na jejich zpracování nemá muzeum v současnosti personální kapacitu a mé osobě byl přístup k nim z neznámých důvodů odepřen. Částečně zpracovaný fond "starých" fotografií se týká jen místopisných (dokumentárních) snímků Č. Budějovic a regionu, ovšem bez uvedení jména jejich autora. Fotografie s "uměleckými" ambicemi dle sdělení pracovníků muzea ve sbírkovém fondu nejsou. Osobní data některých Němců jsem hledal ve starých matrikách. Zde jsem se sice setkal se značnou ochotou a vstřícností, leč výsledek byl stejný jako v případě fotografií.

Úmyslně jsem v této práci věnoval malou pozornost meziválečným německým profesionálním fotoateliérům. Jak již jsem uvedl, po skončení první světové války jich bylo obrovské množství. Jejich produkce nedosahovala v drtivé většině případů takových kvalit (nemám na mysli technickou stránku fotografie) a nepřinášela nic nového, aby bylo nutno se jimi podrobně zabývat. Prostudováním např.dobových městských adresářů a reklamních rubrik regionálních periodik by bylo možno získat pouze dlouhou a nepřehlednou řadu jmen, bez možnosti seriózně doložit jejich "příběh" a ukázat jejich produkci. Navíc - s měnící se strukturou společnosti v Čechách a s nástupem hospodářské krize 30. let přicházeli mnozí němečtí fotografičtí živnostníci o svoji klientelu, zavírali ateliéry a s blížící se druhou světovou válkou jich mnoho odešlo do Německa a Rakouska.

Českobudějovické skupině německých fotoamatérů jsem v této práci věnoval hodně pozornosti. Domnívám se, že tato skupina může sloužit jako vzorová ukázka vývoje podobných spolků a sdružení v době mezi světovými válkami. Její vyjímečnost je také v tom, že ve 30. letech tohoto století byli v jejích řadách mladí příslušníci německé inteligence, kteří vzhledem ke svému kulturnímu rozhledu a vzdělání dokázali překročit hranice národnostní nevraživosti a spolupracovali s příslušníky české kulturní avantgardy sdružené v českobudějovické Linii. Je to pochopitelně zase dílem náhody. Nebýt Linie, němečtí fotoamatéři by pravděpodobně i v Českých Budějovicích zůstali uzavřeni ve svém klubu před fotografickým pokrokem, ačkoliv, kdo ví? Běh událostí se však odehrál tak, jak jsem se snažil popsat a zapomenutý Klub der Amateurfotografen in B. Budweis přispěl jako jediný z tehdy existujících německých fotoklubů svojí hřivnou k progresivnímu vývoji fotografie v Českých zemích.

12. PŘÍLOHA:

Deutscher Lichtbildnerverband in der Tschechoslowakischen Republik
(Německý svaz fotografů v Československé republice)
Seznam klubů a spolků k 1. červenci 1934:

Gau Nordböhmen	**(župa) kraj Severočeský**
Friedland i.B. (Frýdlant)	Verein deutscher Lichtbildner für den Bezirk Friedland und Umgebung. Julius Pohl, výrobce žaluzií, Ostritzerstrasse
Gablonz a. Neisse (Jablonec n. Nisou)	Verein "Lichtbildfreunde" Gablonz a. Neisse, Felix Schubert
Grottau (Hrádek n. Nisou)	Amateurphotographen - Club, Grottau i. B., Otto August, Hauptstrasse 169
Hohenelbe (Vrchlabí)	Deutsche Lichtbildner, Hohenelbe, Hugo Vogel, vrchní poštmistr
Könighof a. Elbe (Dvůr Králové)	Verein der Lichtbildfreunde, řeď. Oskar Partenheimer. Könighof a- Elbe
Maffersdorf (Vratislavice n. Nisou)	Verein der Lichtbildfreunde Maffersdorf, Emil Schwarzbach č.p. 114
Reichenberg (Liberec)	Verein "Lichtbild" Reichenberg, JUDr. Ernst Miksch, Staroměstské nám.
Rumburg (Rumburk)	Lichtbildnerverein Rumburg, Bruno Weigend, Vodní 12
Schluckenau (Šluknov)	Deutsche Lichtbildfreunde Schluckenau, řeď. Josef Schönfelder, Keiserswalde bei Schluckenau
Schönlinde (Krásná Lípa, Šindelová)	Verein Deutscher Lichtbildner, Schönlinde, správce Adolf Hübner, Kreibitzerstrasse.
Trautenau (Trutnov)	Freunde der Lichtbilkunst Trautenau, Franz Rösler, Drogerie Kopper
Warnsdorf (Varnsdorf)	Deutscher Photo - Klub Warnsdorf, Mag. Josef Suida
Gau Mittelböhmen	**kraj Středočeský**
Aussig a. Elbe (Ústí n. Labem)	Klub deutscher Amateurphotographen Aussig a. Elbe, Franz Werner
Bensen (Benešov n. Ploučnicí)	Verein deutscher Lichtbildner, Bensen, Artur Lühne, Textilwerke Mautner A.G.
Bodenbach a. Elbe (Podmokly)	Deutscher Volksbildungsverein "Gruppe der Lichtbildner", odb. učitel Karl Maier, Bodenbach č. 850
Böhm. Leipa (Česká Lípa)	Verein deutscher Lichtbildner B. Leipa, Otto Hirschel, Konnengasse 528
Brüx (Most)	Vereinigung deutscher Lichtbildner in Brux, Mag. Pharm. Otto Kittel, Stifterova 15
Dux (Duchcov)	Deutscher Amateurphotographenverein in Dux, notář Karl Franz, Dux 702
Komotau (Chomutov)	Deutsche Lichtbildner - Gemeinde Komotau, Theo Heger, knihkupec

Leitmeritz a. Elbe (Litoměřice)	Deutscher Amateurphotographenklub Leitmeritz, Dr. Wilhelm Maier
Mariaschein (Bohosudov)	Vereinigung der Photoamateure für Mariaschein und Umgebung, Karl Nowak, č.p. 362
Meistersdorf (Mistrovice)	Lichtbildnerverein Meistersdorf - Ullrichstal, Ernst Gürtler , č. 140
Postelberg (Postoloprty)	Verein deutscher Lichtbildner für Postelberg und Umgebung, Franz Schierl, ředitel občanské školy
Saaz (Žatec)	Verein deutscher Liebhaberphotographen in Saaz, Julius Wagner
Steinschönau (Kamenický Šenov)	Amateur Photographenverein Steinschönau, Erich Till, drogista
Teplitz (Teplice)	Klub deutscher Amateurphotographen in Teplitz - Schonau, W. Hliza, vrchní správce, Goethova ul. 1810/II
Tetschen a. Elbe (Český Těšín)	Deutscher Lichtbildnerverein Tetschen a. Elbe, prof. Siegmund Weinmann
Haida b. B. Leipa (Nový Bor u Č. Lípy)	Amateurphotographenverein für Heida und Umgebung
Gau Westböhmen	**kraj Západočeský**
Asch (Aš)	Amateurphotographen - Verein, Asch, Carl Dörfel, bankovní pokladník, Grabengasse 6
Chodau (Chodov)	Verein deutscher Lichtbildfreunde, Chodau, Otto Kraus, pánský krejčí
Elbogen (Loket)	Deutsche Photoamateure Elbogen, Karl Lerch, soukr. úředník, Kostelní ulice
Görkau (Jirkov)	Deutsche Lichtbildnergemeinde Görkau und Umgebung, Oskar Halbich, advokátní úředník
Graslitz (Kraslice)	Klub der Amateurphotographen "Gut Licht" für Graslitz und Umgebung, Karl Hochberger, Schillerova 1206
Karlsbad (K. Vary)	Photoklub Karlsbad, Hugo Heier, Školní 26
Königsberg a. Eger (Kynšperk n. Ohří)	Verein der Fotofreunde, Josef Burkl, č.p. 661
Neudek (Nejdek)	Verein deutscher Lichtbildner in Neudek, Leo Kunzmann
Schönbach b. Eger (Luby)	Verein Lichtbild, Walter Höfner
Weipert (Vejprty)	Deutscher Amateurphotographenklub Weipert, Franz Lenhard, bankovní pokladník
Gau Südböhmen	**kraj Jihočeský**
B. Budweis (Č. Budějovice)	Klub der Amateurfotografen in Budweis, řeď. Ludwig Langhans, Kněžská 267
Iglau (Jihlava)	Deutscher Kameraklub Iglau, Dr. Franz Hepner, Komenského ul.
Pilsen (Plzeň)	Lichtbildnerabteilung des Deutschen Lese- und Unterhaltungsvereines in Pilsen, prof. Rudolf Kratky, Prokopova 23
Prag (Praha)	Klub deutscher Amateurphotographen in Prag, MUDr. Eduard Tichy, Praha III, Maltézské nám. 5

Wallern (Volary)	Deutscher Lichtbildnerverein Wallern, architekt Wilhelm Hoffmann
Gau Mähren - Schlesien	**kraj Moravsko - Slezský**
Bratislava	Petzval - Klub Verein für Liebhaberphotographie, Dr. R. Mitterhauszer
Brünn (Brno)	Verein deutscher Lichtbildner, Brünn, Ing. Johann Mikyska, Kröna 62
Tsch. Teschen (Český Těšín)	Klub der Amateurphotographen Tsch. Teschen, Karl Meier, bankovní úředník
Freistadt (Karviná)	Photoklub Freistadt, Wilhelm Grimm, Bad Darkau 321
Freiwaldau (Jeseník)	Deutscher Lichtbildnerverein Freiwaldau, Rudolf Schneider, náměstí
Freudental (Bruntál)	Liebhaber - Lichtbildner Freudental, Oskar Czech, Pförtelberg 9
Jägerndorf (Krnov)	Verein deutscher Lichtbildner in Jägerndorf, Alois Kandler, Jahnstrasse 10
Mähr. Ostrau (Mor. Ostrava)	Lichtbildnerklub Mahr. Ostrau, Ing. Fritz Mehlo, Miličova 17/III
Neu Titschein (Nový Jičín)	Deutsche Lichtbildnervereinigung für Neu Titschein und Umgebung, Paul Berzkowitsch
Sternberg (Šternberk)	Photo- und Radioklub Sternberg, Hermann Schnitzer
Troppau (Opava)	Liebhaber - Lichtbildnergilde Troppau, Bruno Matzke, post. schr. 20
Zuckmantel (Zlaté Hory)	Deutscher Lichtbildnerverein, Zuckmantel (Slezsko),Rudolf Konitschek, obchodník

Přehled je pravděpodobně dílem MUDr. H. Wicpalka. Přikládám jej jednak pro potvrzení organizační struktury D.L.V. a jednak pro případné další pokračovatele v badatelské práci týkající se německé fotografie pro usnadnění orientace v tehdy existujících amatérských klubech a spolcích.

13. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. č. I	Erich Auerbach	str. 49
Obr. č. II	Franz Fiedler	str. 50
Obr. č. III	Lilliane Glaessner	str. 51
Obr. č. IV	Raoul Hausmann	str. 52
Obr. č. V	John Heartfield	str. 53
Obr. č. VI	Jindřich Koch	str. 54
Obr. č. VII	Franz Löwy	str. 55
Obr. č. VIII	Emil Mayer	str. 56
Obr. č. IX	Lucia Moholy	str. 57
Obr. č. X	Carol Novák	str. 58
Obr. č. XI	Grete Popper	str. 59
Obr. č. XII	Josef Seidl	str. 60
Obr. č. XIII	Otomar Schick	str. 61
Obr. č. XIV	Otto Skall	str. 62
Obr. č. XV	Shimon Wiessenstein	str. 63
Obr. č. XVI	Stanovy pro pořádání výstav D.L.V.	str. 64
Obr. č. XVII	Stanovy V.D.A.V.	str. 65
Obr. č. XVIII	Časopis "Das Lichtbild"	str. 66
Obr. č. XIX	Časopis "Sudetendeutscher Photograhp"	str. 67
Obr. č. XX	D.J. Růžička	str. 68
Obr. č. XXI	Jan Lauschmann	str. 69
Obr. č. XXII	Katalog výstavy D.L.V. v Č. Budějovicích	str. 70
Obr. č. XXIII	Heinrich Wicpalek	str. 71
Obr. č. XXIV	Ferry Klein	str. 72
Obr. č. XXV	Klein - Fiala	str. 73

Obr. č. I

Erich Auerbach: Bez názvu. 50. léta

Obr. č. II

Franz Fiedler: Portrét. 30. léta

Obr. č. III

Lilliane Glaessner: Bez názvu. 1930

Obr. č. IV

Raoul Hausmann: Bez názvu. 30. léta

Obr. č. V

John Heartfield: Ilustrace "AIZ". 1935.

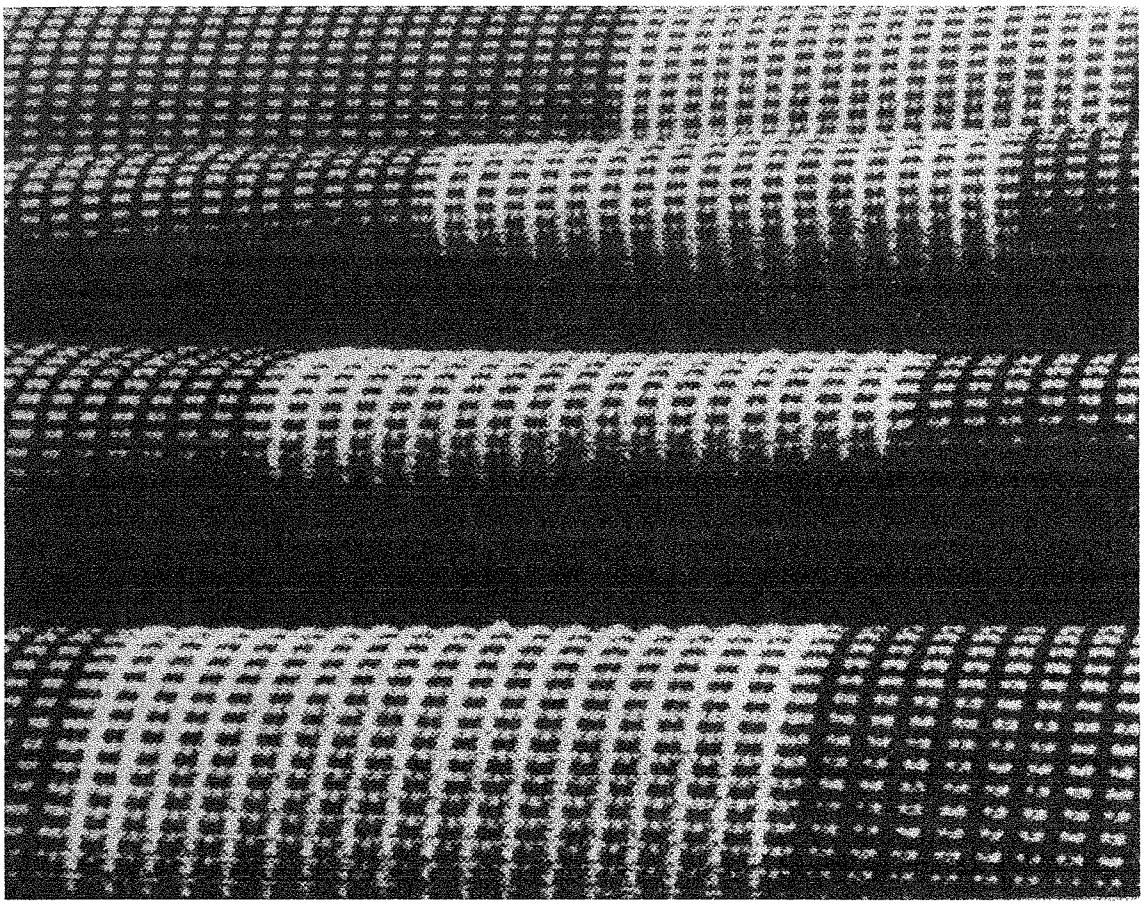

Obr. č. VI

Jindřich Koch: Bez názvu. 30. léta

Obr. č. VII

Franz Löwy: Liane Haid a Grete Wiesenthal. 1918

Obr. č. VIII

Emil Mayer: Přihlížející. 1908

Obr. č. IX

Lucia Moholyová: Franz Roh. 1926

Lili Hildebrandtová. 1926

Obr. č. X

Carol Novák: Portrét sochaře. 1913

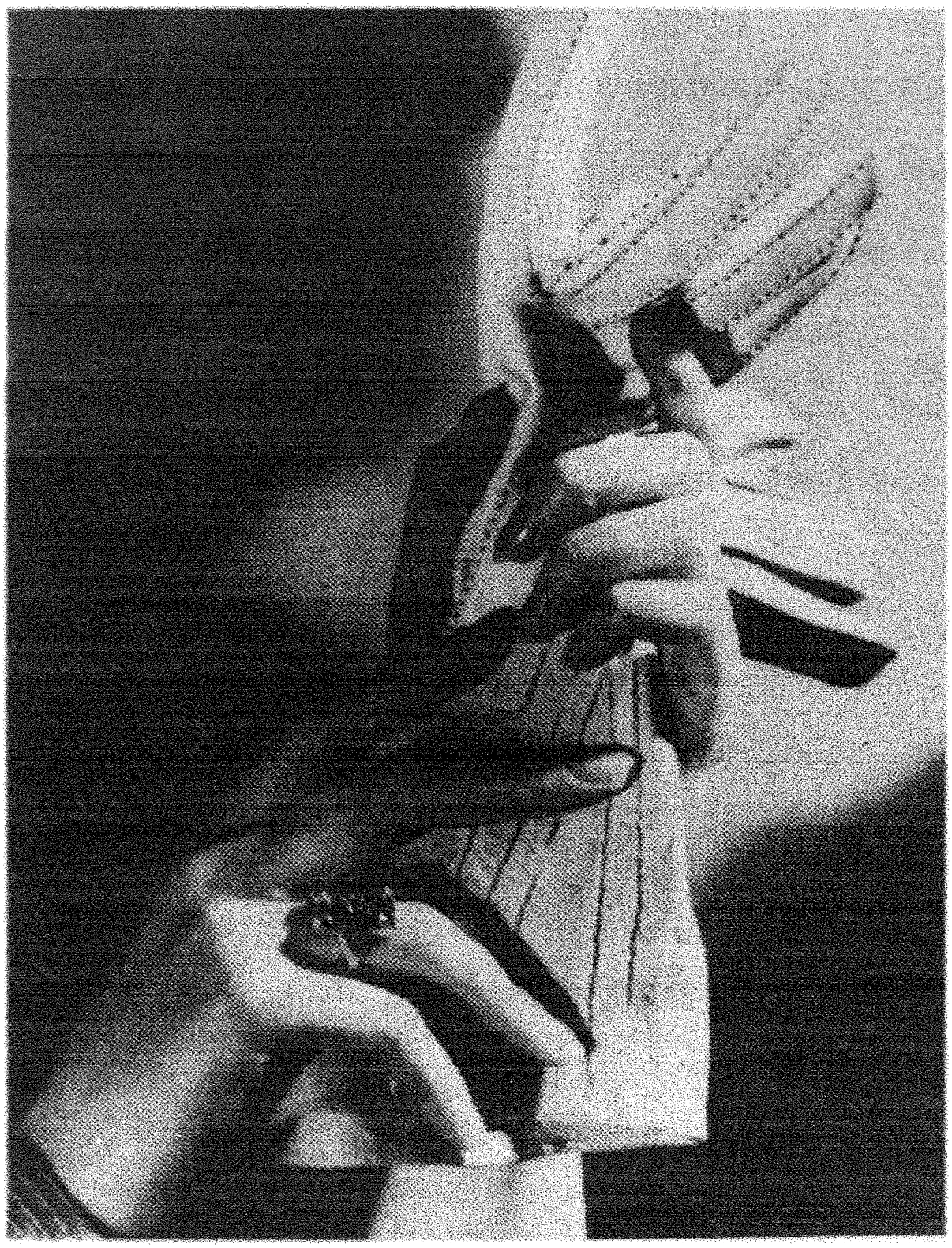

Obr. č. XI

Greta Popper: Rukavice II. 30. léta

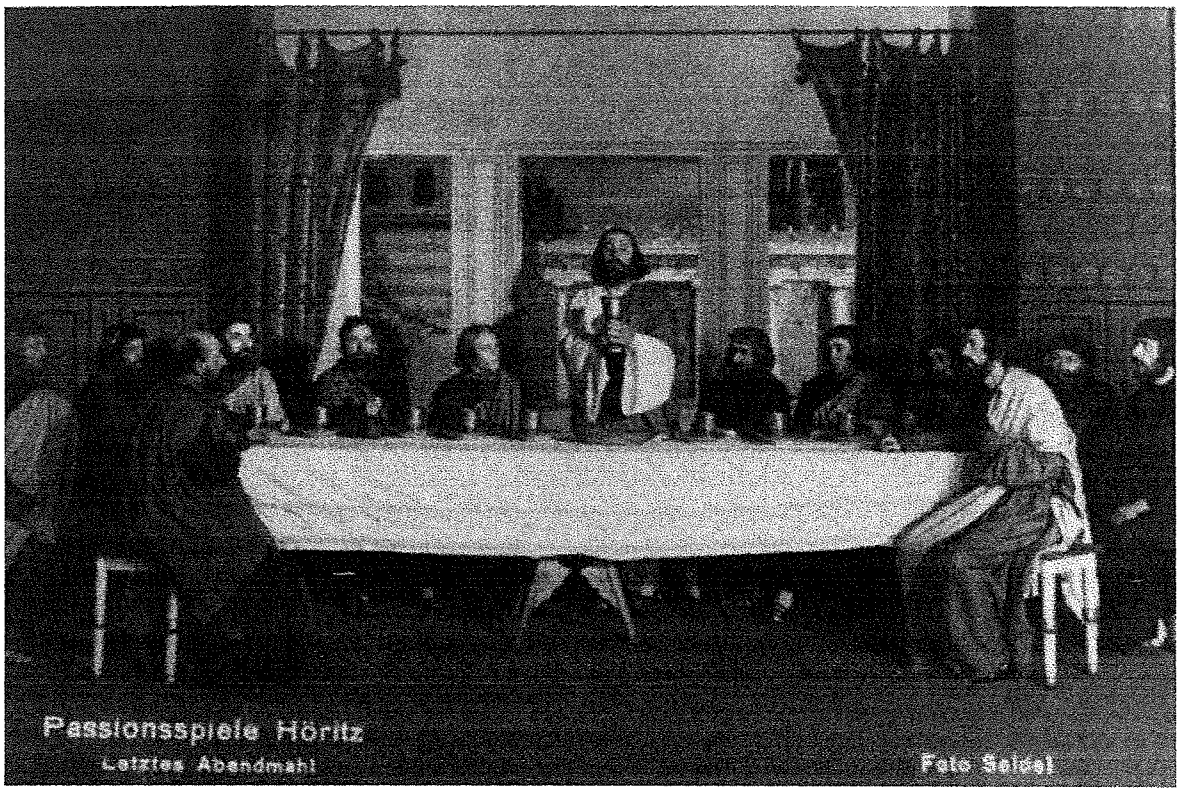

Obr. č. XII

Josef Seidl: Pašijové hry Hořice. 1898 (?)

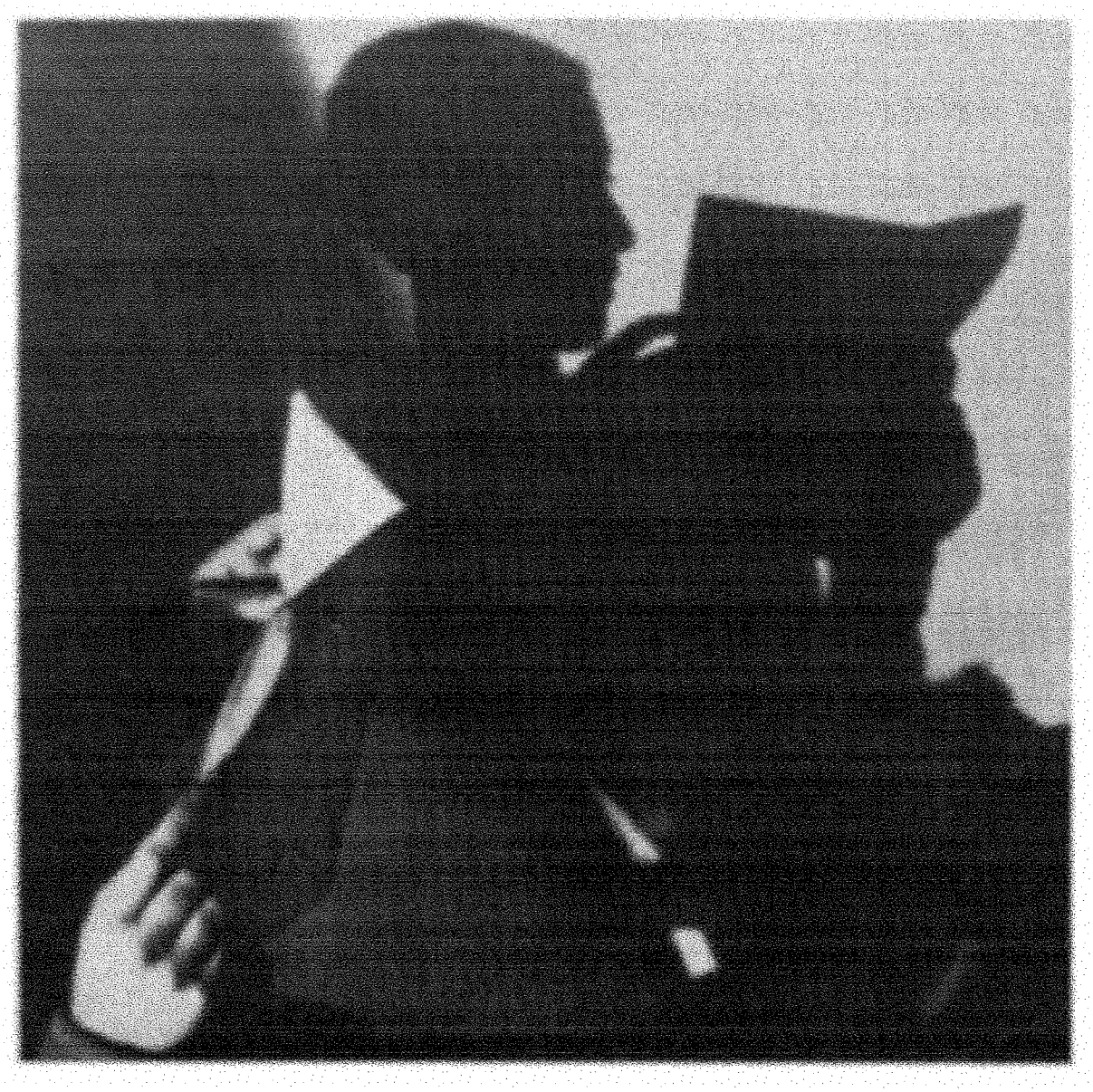

Obr. č. XIII

Otomar Schick: Čtenář. (?)

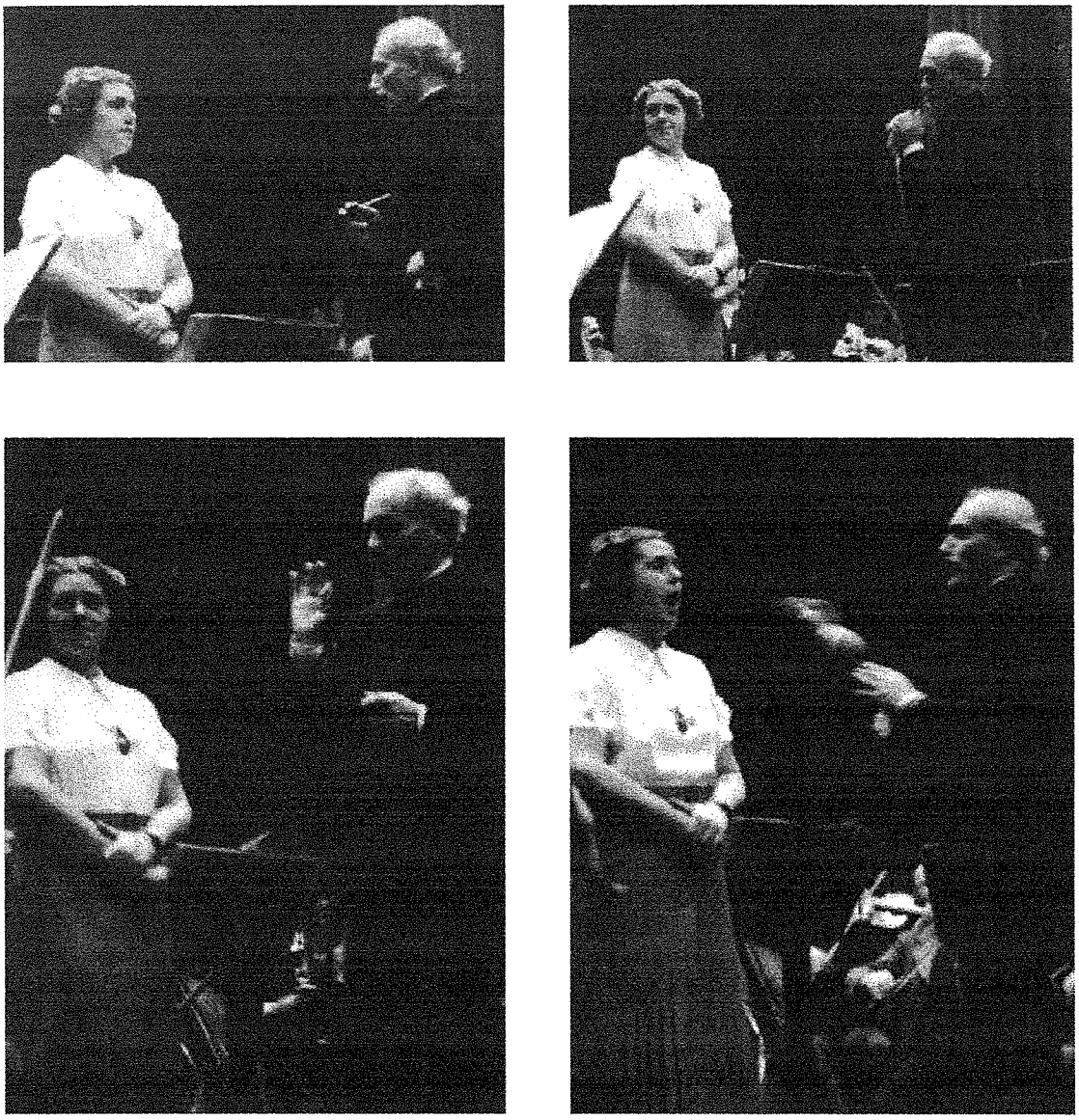

Obr. č. XIV

Otto Skall: Lotte Lehmann a Arturo Toscanini při zkoušce, Vídeňská státní opera. 1930

Obr. č. XV

Shimon Weissenstein: Deklarace státu Izrael premiérem David Ben Gurionem. 14. 5. 1948 Tel Aviv

Richtlinien

für die Verbandsausstellungen des Deutschen Lichtbildner-Verbandes i. d. ČSR.

1) Zweck.

Die Verbandsausstellung ist eine Jahresschau über das photographische Arbeiten und Können der Verbandsvereine und deren Mitglieder.

2) Ort und Zeit.

Die Verbandsausstellung ist örtlich und zeitlich mit der alljährlichen, ordentlichen Hauptversammlung des D. L. V. verbunden. Ort und Zeit bestimmt die ordentliche Hauptversammlung oder über deren Auftrag die Verbandsleitung mit Rücksicht auf die Interessen aller Verbandsvereine und das Stattfinden von Ausstellungen befreundeter Verbände.

3) Veranstalter.

Die ordentliche Hauptversammlung oder über deren Auftrag die Verbandsleitung überträgt einem Verbandsvereine (Gau) die Veranstaltung der Verbandsausstellung. Dieser Verbandsverein bestellt eine Ausstellungsleitung und ist für die Einhaltung dieser Richtlinien und für die sachgemäße und ordentliche Vorbereitung und Durchführung der Verbandsausstellung dem Verbande verantwortlich.

4) Ausschreibung.

Die Ausstellungsleitung veröffentlicht die Ausschreibung zur Verbandsausstellung mindestens vier Monate vor deren Beginn in den Verbands-Nachrichten, in der Verbandszeitschrift und eventuell durch Rundschreiben an die Mitgliedsvereine. Die Ausschreibung hat die wichtigsten Bestimmungen dieser Richtlinien, die genauen Anmelde- und Einsendezeiten, den Unkostenbeitrag, Bildformat und Aufmachung, zulässige Bilderanzahl, die Anschrift der Ausstellungsleitung usw. zu enthalten. Die Verbandsleitung kann der Ausstellungsleitung die Ergänzung und Berichtigung der Ausschreibung im Bedarfsfalle auftragen.

5) Einnahmen und Ausgaben.

Ebenso wie dem veranstaltenden Vereine alle Einnahmen zufließen, trägt er auch alle mit der Verbandsausstellung verbundenen Auslagen, es sei denn, daß im Vorhinein mit der Verbandsleitung bestimmte Abmachungen getroffen worden sind. Die Beistellung und Versendung der Verbandspreise und der Urkunden ist immer Sache des Verbandes.

6) Teilnahmsberechtigung.

An der Verbandsausstellung können im Wettbewerbe nur Verbandsvereine und deren Mitglieder teilnehmen, die den jeweiligen Verbandsbestimmungen über Amateure voll entsprechen. Hiezu gehört unter allen Umständen, daß die eingesandten Bilder vom Anfang bis Ende selbst und ohne berufsmäßige Mitarbeit hergestellt wurden. Die Anmeldung gilt als diesbezügliche ehrenwörtliche Erklärung.

Die Einladung befreundeter Verbände zur Beteiligung an der Verbandsausstellung ist allein Sache der Verbandsleitung. Die Beteiligung befreundeter Verbände erfolgt geschlossen, abgesondert, d. h. verbandsweise unter sinngemäßer Beachtung dieser Richtlinien.

Ueber Beschluß der Verbandsleitung und im Einvernehmen mit dem veranstaltenden Vereine können außer Wettbewerb auch Bilder von Berufsphotographen und Industrieerzeugnisse von Händlern und Erzeugern zur Ausstellung zugelassen werden.

7) Ausstellungsabteilungen.

Vorläufig werden zwei Abteilungen geschaffen, die von einander unabhängig gewertet werden:

a) Bildmäßige Photographie,

b) Heimatphotographie.

I

Obr. č. XVI

Stanovy pro pořádání výstav D.L.V.

Satzungen

des

Verbandes Deutscher Amateurphotographen-Vereine.

(V. D. A. V.).

§ 1.

Zweck des Verbandes.

Der Verband vereint die deutschen Amateurphotographen Vereine zur Wahrung ihrer gemeinschaftlichen Interessen. Die Selbständigkeit der einzelnen Vereine innerhalb ihres Wirkungskreises bleibt vollständig gewahrt. Der Verband hat seinen Sitz in Berlin. Das Vereinsjahr läuft vom 1. April bis 31. März.

§ 2.

Aufnahme und Austritt.

Jeder deutsche Amateurverein kann seine Aufnahme in den Verband beantragen. Über die Aufnahme entscheidet der Vorstand. Einspruch gegen eine abgelehnte Aufnahme ist bei der nächsten Delegiertenversammlung anzubringen.

Der Austritt erfolgt durch schriftliche Abmeldung. — Der Austritt eines Vereins muß spätestens bis zum 31. Dezember des Jahres angemeldet sein, wenn die Mitgliedschaft am Jahresschluß ihr Ende erreichen soll.

Alle diesbezüglichen Zuschriften sind zu richten an die „Geschäftsstelle des Verbandes Deutscher Amateurphotographen-Vereine".

§ 3.

Organe.

Die Organe des Verbandes sind:

a) Die Delegierten-Versammlung.

b) Der Vorstand.

§ 4.

Ordentliche Delegierten-Versammlung.

1. Die Delegierten-Versammlung besteht aus den Abgeordneten der einzelnen Vereine. Jeder Verein hat für je 50 Mitglieder einen Delegierten zu ernennen, angefangene 50 gelten als voll. Vereine, welche keine Delegierten entsenden wollen, können sich durch den

Obr. č. XVII

Stanovy V.D.A.V.

Das Lichtbild

Verlag Jos. S. Rimpler, Haida i. Bhm. Ausgabe 2 • 13. Jahrgang • Feber 1938

Zeitschrift für Freunde der Lichtbildkunst
Offizielles Organ des Deutschen Lichtbildner-Verbandes in der Tschechoslowakischen Republik

„Winterlandschaft"

Aus dem „Photofreund-Jahrbuch 1936" (Kč 68.—)

Dr. Werner Knöfel, Pittau

Obr. č. XVIII

Titulní stránka časopisu.

Obr. č. XIX

Ukázka grafické úpravy časopisu Sudetendeutscher Photograph.

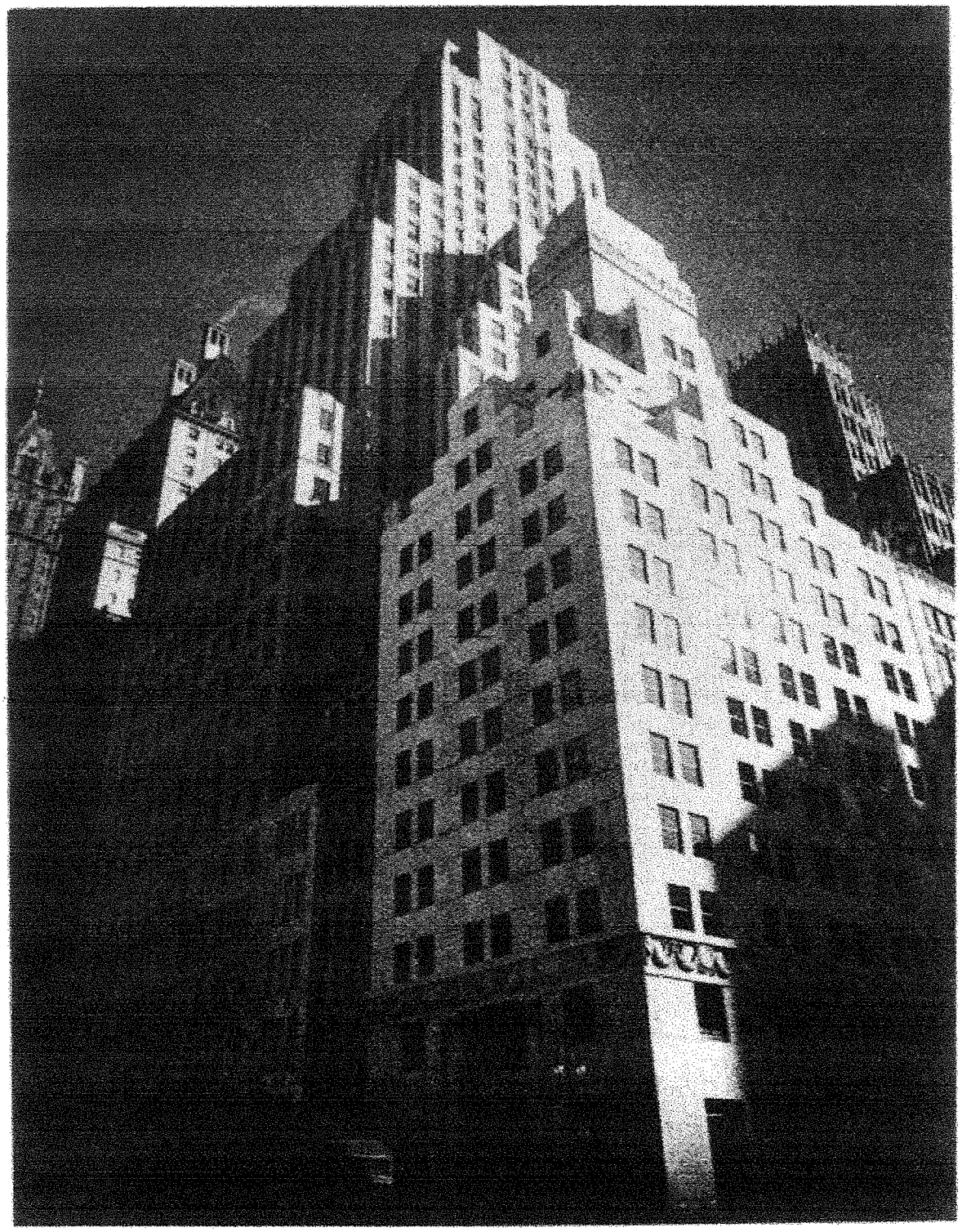

Obr. č. XX

D.J. Růžička: Newyorské pyramidy. 1930

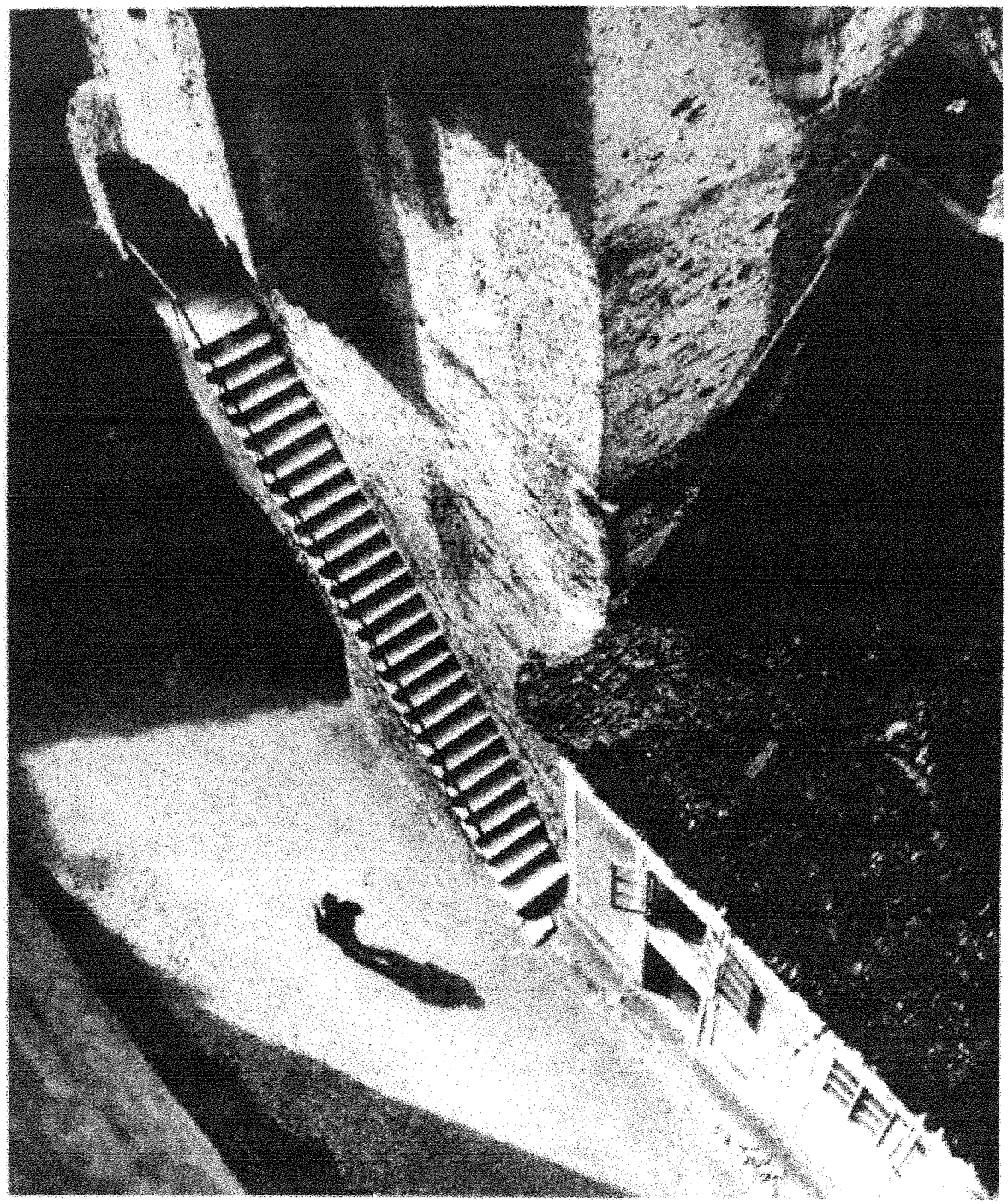

Obr. č. XXI

Jan Lauschmann: Večer na schodech. 1926

BEZUG DURCH DEN PHOTOHANDEL! BEZUG DURCH DEN PHOTOHANDEL!
„LEICA" PHOTOGENERALVERTRETUNG DER FA. E. LEITZ, WETZLAR
PRAG-KARLÍN, POBŘEŽNÍ 2a TELEFON 83362

DLV

8.
VERBANDSAUSSTELLUNG
B. BUDWEIS · 1934

Mitterhauser Oskar . . . 35. Nach dem Eingang
36. Rauhreif
Dr. Mitterhauser Richard 37. Wettertannen
Mr.Ph. Ulreich Ernst . 38. Krapfen
39. Donaulandschaft
Webel Otto . . . 40. Scooter
41. Waldrand

Brünn

Verein deutscher Lichtbildner

Dwořák Alfons . . . 42. Orchidee
43. In Fahrt
44. Maiglöckchen (Diplom, Hardtmuthpreis)
Dr. Kalscher Adolf . . 45. Porträt-Studie
46. Zigeunerin
47. Holzklauber (Diplom)
48. Der Angler
Menschik Hans . . . 49. Baby schimpft
Pennert Hans . . . 50. Waschtag

B. Budweis

Klub der Amateur-Fotografen

Chalupa Resl . . . 51. Abstrakte Geschwindigkeit
52. Bizarre Schatten
53. Skelett eines Dachstuhles (Diplom, Fotochemapreis)
Dr. Fink Karl . . . 54. Der Hafen
55. Straßenszene in Marokko
JUC. Johannek Willi . 56. Beim Kistenverladen
57. Längs der Mauer
58. Zerbrochene Scheibe (Diplom)
Kandelka Josef . . 59. Dekorative Studie
Langhans Ludwig . . 60. Der Pfiffikus
61. Alter Invalide (Diplom)
Liebl Eugen . . . 62. Nach der Messe
63. Umgang
Netter Alfred . . . 64. Verschneit
65. Uferstück im Winter
66. Stiegenecke (Diplom)
67. Der Bettler
Nissl Richard . . . 68. Verschneiter Bach
69. Spalier an der Landstraße
70. Wintersonne (Perutzplakette, Kodakpreis)
71. Walddekorativ
Dr. Watzl Anton . . 72. Drüsende Wolken
73. Bildnis
Dr. Wicpalek Heinrich . 74. Mädchen mit Rakett
75. Karren an der Wand
76. Ausblick (Diplom, Fotochemapreis)
77. Am Bartisch
78. Dunkle Gasse

KOH-I-NOOR
BLEISTIFTFABRIK
L. & C. HARDTMUTH
NEUE PHOTOMATERIALIEN
FÜR DIE POSITIVRETOUCHE:
„KOH-I-NOOR"-
RETOUCHIERSTIFTE No. 1671 UND No. 1681
FÜR DAS RETOUCHIEREN UND KOLORIEREN VON KOPIEN:
„TECHNICOLOR"-
DÜNNKERNFARBSTIFT No. 1700
FIXATIV FÜR RETOUCHE UND KOLORIERUNG:
„RESISTO No. 2"
NEUES PRÄPARAT, ALLEN BISHERIGEN FIXIERMITTELN WEITAUS ÜBERLEGEN
VORSTEHENDE PHOTOMATERIALIEN SIND SOWOHL EINZELN ALS AUCH IN UNSEREN KOMPLETTEN BESTECKEN FÜR PHOTOGRAPHEN ERHÄLTLICH:
RETOUCHIER-ETUI No. 3000
KOLORIER-ETUI No. 3005

Obr. č. XXII

Ukázka řešení katalogu výstavy D.L.V. v Č. Budějovicích. 1934

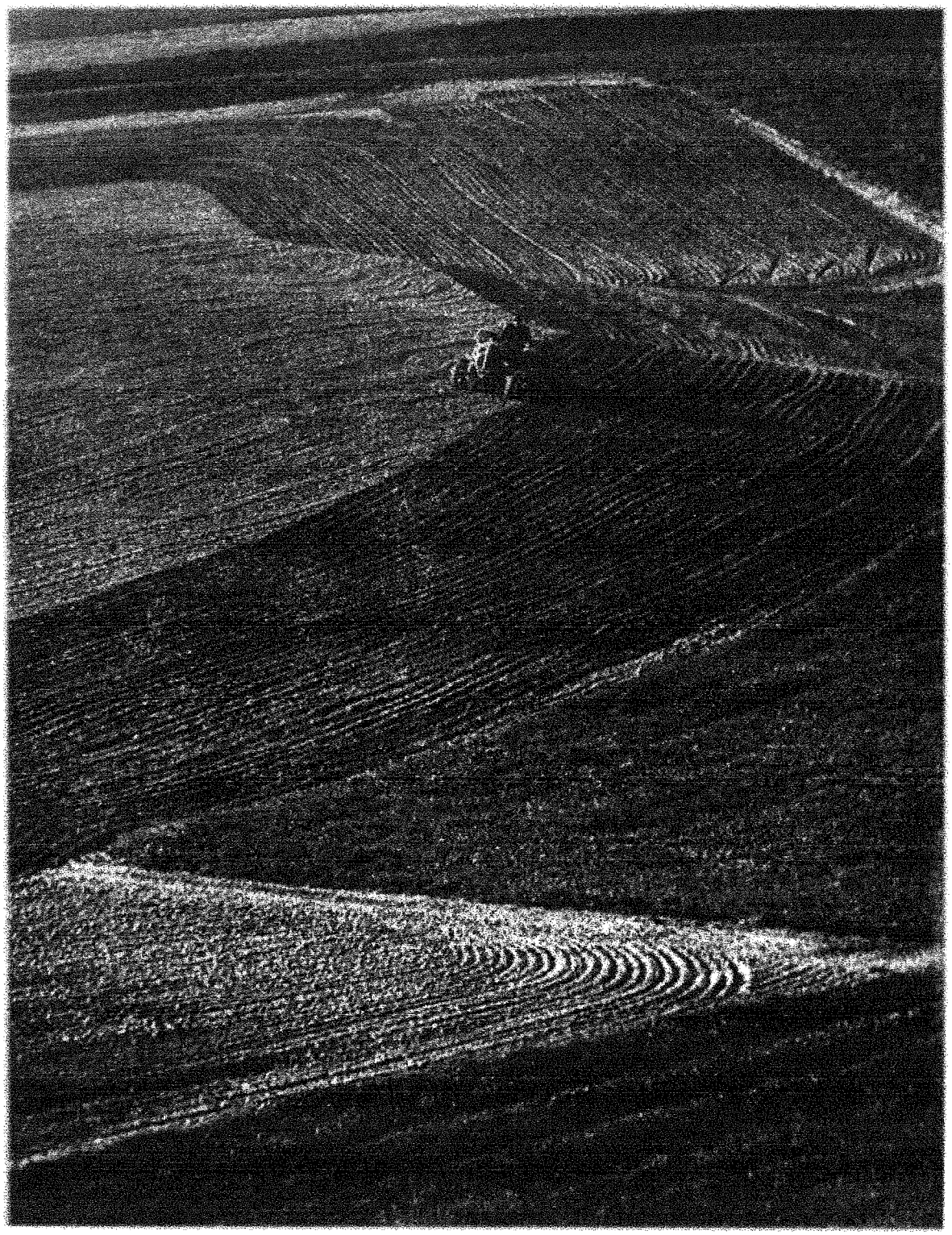

Obr. č. XXIII

Heinrich Wicpalek: Orba. (?)

Obr. č. XXIV

Ferry Klein: Náměstí. 1932

Obr. č. XXV

Klein - Fiala: Sazečská kasa a typy v sázítku. 1932

13. ODKAZY:

1. Mrázková, Daniela. Remeš, Vladimír.: Cesty československé fotografie, MF, Praha 1989
2. Pažourková, Magdalena.: Brněnská meziválečná f., bakalář. diplom. práce, Opava 1994
3. Šimon, R.A.:Kompendium praktické fotografie pro amatéry, Praha 1935
4. Der deutsche Photograph, 1934, č.4, str. 68
5. Lichtbildner - Kalender, 1932
6. Dufek, Antnín.: Meziválečný tradicionalismus, Československá fotografie, 1997, č. 8, str. 365
7. Mrázková, Daniela. Remeš, Vladimír.: Cesty československé fotografie, MF, Praha 1989
8. Scheufler, Pavel.: Začátky moderní f. v českých zemích, In: Stifter Jahrbuch, 1997, sv. 11.
9. Bodenbach, R.W.: Der Deutsche Lichtbildnerverband in der C.S.R., Fotografische Rundschau und Mitteilungen,1935, č. 72, str. 408
10. Teige, Karel.: Cesty československé fotografie, Blok II ,1948, č. 6
11 Birgus, Vladimír.: Šedesát let od výstavy film a foto ve Stuttgartu, RF, 1989, č.3, str.70
12. Das Lichtbild, 1935/36, str. 146
13. Photofreund - Jahrbuch, 1930/31, str. 220
14. Skopec, Rudolf.: Otomar Schick, významný fotograf amatér, Fotografie a slezské muzeum 1, Opava 1966, str. 16
15. Bodenbach, R.W.: D.L.V. in der CSR, Fotografische Rundschau und Mitteilungen, 1935, č. 72, str. 408
16. Bartuška, Josef.: Výstava fotolinie, Linie V./8, duben 1936, str. 60

14. SEZNAM LITERATURY:

Avantgardní fotografie na Moravě, katalog Grafického kabinetu Oblastní galerie výtvarného umění v Olomouci, Olomouc1981.

Blok II, 1948, č. 6.

Co je fotografie, 150 let fotografie, katalog výstavy, Praha 1989

Černoch, V.: Výstava Linie, In: Lidové noviny z 1.12. 1932

Das Lichtbild 1928/29 (časopisy)

Das Lichtbild 1929/30

Das Lichtbild 1930/31

Das Lichtbild 1935/36

Dufek, Antonín: Ateliér Fiedler, katalog výstavy Prostějov a Moravská galerie Brno, 1981

Dufek, Antonín: Fotoskupina pěti, Československá fotografie, 1978, č. 4., str. 173

Dufek, Antonín: K brněnské meziválečné fotografii, In: 49. bulletin Moravské galerie v Brně, 1993

Dufek, Antonín: Meziválečný tradicionalismus, In: Československá fotografie, 1977, č. 8, str. 365.

Dufek, Antonín: Z historie české fotografie od r. 1918 - 1940, katalog

Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, Praha 1993

Fiedler, Franz: Porträt - Photographie, Photokino - Verlag, Berlin 1934

Fotografický obzor, 1904 - 1944

Fotografie a slezské muzeum, sborníky č.1/1976 - č.7/1974

Fotografische Rundschau und Mitteilungen, 1935

Häneke, Andreas a kol.: Medium Fotografie, Fotokinoverlag Leipzig, 1982

Lauschmann, Jan: Po proudu. In: Fotografický obzor XXXVI, 1928

Lichtbildner - Kalender,(časopis), 1932

Linie, časopisy družstva "linie", ročníky 1931 - 1937

Martan, Miloslav. Předota, Miroslav: Šumava na starých pohlednicích, Prachatice 1995

Mrázková, Daniela: Jan Lauschmann. Odeon, Praha 1986

Mrázková, Daniela: Příběh fotografie, MF, Praha 1985

Mrázková, Daniela. Remeš, Vladimír: Cesty československé fotografie, Mladá fronta, Praha 1989

Pažourková, Magdalena: Brněnská meziválečná fotografie, bakalářská diplomová práce, ITF SU, Opava 1994.

Photofreund - Jahrbuch, 1930/31

Scheufler,Pavel: Příběh fotografa. In: Lidové noviny, 11.12. 1992

Stifter Jahrbuch, Neue Folge Band 11/1997, Adalbert Stifter Verein, Mnichov 1997.

Sudetendeutscher Photograph, 1928 (časopisy)

Teige, Karel: Cesty československé fotografie. In: Blok II, 1948, č.6
Teige, Karel: Foto, Kino, Film. In: Život, Sborník nové krásy.Výtvarný odbor umělecké besedy, Praha 1922
Übersee. Flucht und Emigration Österreichischer Fotografen 1920 - 1940, Kunsthalle Wien, 1998 (katalog výstavy)
Valter, Karel: Linie, Jihočeské nakladatelství Č. Budějovice, 1980
Země česká domov můj, ročenka SČKFA, Praha 1941

Milan Kníže: **Němečtí fotografové v předválečném Československu**

Práce má 45 stran vlastího textu, 7 stran pomocného textu a 25 obrazových příloh.

Autor děkuje PhDr. Doc. Vladimíru Birgusovi za cennou pomoc při realizaci práce.